

DEPREM SONRASINDAKİ TOPLUMSAL DAYANIŞMA PRATİKLERİNİN SOSYOLOJİK GÖRÜNÜMÜ: İZMİR DEPREMİ ÖRNEĞİ*

THE SOCIOLOGICAL ASPECT OF SOCIAL SOLIDARITY PRACTICES AFTER EARTHQUAKE: İZMİR EARTHQUAKE EXAMPLE

Dr. Öğr. Üyesi Aykut ÇALIŞKAN¹

Doç. Dr. Gazanfer KAYA²

ÖZ

Deprem olası sonuçlarının çok boyutlu ele alınması mecburiyeti, bizleri tarihsel süreç içerisinde sosyolojik bakış açısından hareketle Türkiye'deki depremleri incelemeye yönlendirmiştir. Türkiye'de depremlerin oluşturduğu travmalar bireysel ve toplumsal açıdan değişimi beraberinde getirmiş, gündelik hayatta deprem gerçeğiyle yüzleşmek sosyal bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın çıkış amacı depremin etkilerini mekânda kavrayabilmek ve toplumsal dayanışma pratiklerinin geldiği süreçte saha araştırmalarıyla açıklayabilmektedir. Araştırma kapsamında planlanan temel hedef depremlerin izdüşümünden yola çıkarak toplumsal dayanışma pratiklerinin görünümünü ortaya çıkarabilmektedir. Bu açıdan; Türkiye özelinde son olarak 30 Ekim 2020 tarihinde İzmir kentinde meydana gelen deprem sonrası süreç toplumsal dayanışma pratikleri üzerinden analiz edilmiştir. Deprem hemen sonrasında İzmir kent merkezinde kurulan çadır kentlerde 336 depremezdenin katılımıyla nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Depremzedelerin anlatıları ve deneyimleri dikkate alınarak nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada çadır kentlerde görev alan kurum veya kuruluşların sunmuş olduğu hizmetlerin toplumsal dayanışma ve organizasyon yapısına ilişkin yönleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Derinlemesine mülakat sonucunda değerlendirme, öneri, eleştiri ve duygu durumu temalarına ulaşılmıştır. İzmir tarihinde gerçekleşen en yıkıcı deprem sonrasında devlet-yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının toplumsal dayanışma pratikleri ve destekleri öne çıkmıştır. Deprem hazırlık sürecinin eş zamanlı bir bütünleşme gerektirdiği saha uygulamaları ve katılımcılarının anlatıları çerçevesinde ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, İzmir, Toplumsal Dayanışma, Sivil Toplum.

JEL Sınıflandırma Kodları: Q54, R53.

ABSTRACT

The obligation of tackling the possible consequences of an earthquake directs us to examine the earthquakes experienced in Turkey with a sociological point of view. The traumas caused by earthquakes in Turkey have brought about individual and social change. Confronting the reality of earthquakes in daily life has emerged as a social phenomenon. The aim of the study is to comprehend the on-site effects of the earthquake and to explain it with field research in the process of social solidarity practices. The main target planned within the scope of the research is to reveal the appearance of social solidarity practices based on the projection of earthquakes. In this respect, the post-earthquake process that occurred in İzmir on 30 October 2020, in Turkey is investigated. It is analyzed through social solidarity practices. A qualitative research is conducted with the participation of 336 earthquake survivors in tent cities established in İzmir city center right after the earthquake. Considering the narratives and experiences of earthquake victims, the qualitative research method is used in the study, and it is tried to understand the aspects of social solidarity and organizational structure of the services provided by the institutions or organizations working in tent cities. As a result of the in-depth interview, the themes of evaluation, suggestion, criticism, mood are reached. After the most devastating earthquake in İzmir's history, the social solidarity practices and supports of the state-local government and non-governmental organizations come to the fore. It is understood that the earthquake preparation process required a simultaneous integration and it is revealed within the framework of the field practices and the narratives of the participants.

Keywords: Earthquake, İzmir, Social Solidarity, Civil Society.

JEL Classification Codes: Q54, R53.

* Bu çalışma için Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Etik Kurulu'ndan 48 sayılı ve 05.11.2020 tarihli etik kurul onayı alınmıştır.

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, aykut629aykut@hotmail.com

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, gazanferky@gmail.com

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The concept of solidarity is closely related to the interaction and cooperation of individuals, groups and institutions in the society. In this study, it is aimed to understand institutional structures and the solidarity practices of volunteers from the perspective of earthquake victims. Such a goal can contribute to the identification of problems in post-earthquake solidarity practices, as well as a projection for the social actors of the city/cities in terms of preparing for earthquakes and managing post-earthquake processes.

Design/methodology/approach:

Izmir in Turkey were particularly affected by earthquake that occurred off the island of Samos in the Aegean Sea on 30.10.2020. It caused loss of life and property in Bornova, Bayraklı and Seferihisar districts of the city. To eliminate the negative developments that caused an earthquake disaster, a tent city was established in the region and earthquake victims were helped. To ensure social solidarity and cooperation, public institutions and organizations, non-governmental organizations and volunteers in the region affected by the earthquake have worked in the earthquake zones and helped earthquake victims. The institutions and organizations working in this region not only met the basic needs of the earthquake victims, but also supported the earthquake victims in the context of psycho-social services and took a social responsibility to eliminate the effects of the disaster they experienced. This study tries to understand how earthquake survivors evaluate the social solidarity and organizational structure aspects of the services provided by the institutions or organizations serving in tent cities within the framework of the views and experiences of earthquake victims. From the narratives of earthquake victims, the effectiveness of the services provided by the institutions and organizations working in tent cities was tried to be understood with a qualitative research approach. To describe the experiences of earthquake victims in tent cities after the earthquake, considering the functioning of the organizational structure, the case study pattern was used. The following questions were resolved within the framework of the research, considering the opinions and experiences of the participants: "What kind of aids / supports did you get from which institutions after the earthquake?", "How do you evaluate the work of the institutions you get support from?", "What are your feelings / thoughts and observations you want to add about the post-earthquake?". Within the scope of the research, the opinions obtained from the participants in the question sentences were analyzed using the qualitative and mixed data analysis program MAXQDA program. The opinions obtained because of the interviews in the study were subjected to text analysis on the themes determined.

Findings:

When the frequency of the institutions and organizations stated by the 336 participants participating in the study is examined, it is seen that the AFAD institution is the most expressed. It has been observed that the public institution serving in provinces under the Disaster and Emergency Directorates was the most voiced and expressed institution. The other public institution with a high frequency level was local administrations including municipalities. 78.2% of the participants stated that they evaluated the studies regarding the organization pattern as very good and good. In addition, the themes of evaluations, suggestions, criticisms and emotional state regarding the determination of the solidarity patterns of the public and private sector actors in tent cities established after the earthquake were determined. Also, when the categories included under each theme were detailed, it was observed that satisfaction and expectation categories came to the fore under the theme of evaluation among the categories. The demand, which is support and assistance, reconstruction was more clearly expressed under the suggestion theme. While expressing criticism towards individuals and institutions under the theme of criticism, individual and social criticisms were specified according to their content and the issue of increasing house rents especially after the earthquake was emphasized. It was observed that the feeling of fear reflected more on the expressions under the emotional state theme.

Conclusion and Discussion:

While the reality of the earthquake affects social life deeply if the necessary precautions are not taken, one of the basic paradigms regarding the field is about how prepared or prepared for the earthquake. Earthquakes, which can affect the social sphere indirectly, but whose causality in daily life practices may remain limited to the date range in which they are experienced, despite the uncertainty it contains, take a place in public measures apart from the geological factors of the countries. After the most devastating earthquake in Izmir's history, social solidarity practices and supports of state-local government and non-governmental organizations came to the fore. As a matter of fact, 78.2% of earthquake victims stated the support provided by the institutions as good and very good. It is very important to highlight the solidarity practices exhibited by institutions/organizations and the volunteer people after the Izmir earthquake in terms of preparing for possible earthquakes.

1. GİRİŞ

Depremler, yer kürenin bir gerçekliği olarak meydana gelen doğa olaylarıdır. Can ve mal kayıplarına neden olan depremlerin, deprem kuşağında yer alan ülkelerdeki etkisi büyüktür. Bu ülkelerden olan Türkiye’de on binlerce insan depremlerden hayatını kaybetmiş ve kentler yıkıma uğramıştır. 1939 Erzincan Depremi ve 1999 Marmara Depremi, en yıkıcı etkilere sahip depremlerdir. Ayrıca 1992 Erzincan Depremi, 1995 Dinar Depremi, 1998 Adana-Ceyhan Depremi, 2011 Van Depremi, 2020 Elazığ Depremleri de can ve mal kayıplarına neden olmuşlardır. Türkiye’de son olarak ise 30 Ekim 2020 tarihinde İzmir Depremi yaşanmış olup, merkez üssü Seferihisar-Sisam Arasında Ege Denizi’nde meydana gelen deprem, İzmir’in Bayraklı ve Bornova ilçelerindeki binaların yıkımına ve hasar görmesine neden olduğu gibi, 116 insanı da yaşamdan kopartmıştır.

Türkiye’nin özellikle yoğun konut yapılaşmasının ve sanayi işletmelerin olduğu metropol kentlerinin bir deprem gerçekliği olduğu bilinmektedir. Uzmanlarca ve yerel yöneticilerce, metropol kentler için bir deprem beklentisi dile getirilmekte ve de olası bir depreme hazırlık konusu üzerinde önemle durulmaktadır. Deprem öncesi hazırlık süreci son derece önemli olup, bu durum bazı ülkeler için adeta bir yaşam kültürüne³ dönüşmüştür. Deprem olmadan hazırlıklar yapmak önemli olmakla birlikte, deprem felaketi sonrasında da hazırlıklı olmak son derece kritik bir önem taşımaktadır.

Deprem sonrası hazırlığının kurumsal ve bireysel boyutları vardır. Kurumsal boyutuyla kamu gücünü temsil eden devlet-yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının deprem sonrası faaliyetleri öne çıkmaktadır. Bireysel boyut ise yurttaşların deprem sonrasındaki bilinç düzeyleri, iş birliğine dönük tutumları ve gönüllü çalışmalar içerisinde yer alma düzeyleriyle yakından ilişkilidir. Son İzmir Depremi sonrasında deprem çadırlarının kurulduğu alanlarda, devlet-yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarda bulunduğu, ayrıca örgütsüz gönüllülerin de adeta bir yardım seferberliğine giriştikleri gözlemlenmiştir. Özellikle deprem sonrasında bazı basılı gazetelerin internet sayfalarındaki haberlerine de bakıldığında (Milliyet Gazetesi⁴, 2020; Hürriyet Gazetesi⁵, 2020 ve Cumhuriyet Gazetesi⁶, 2020 gibi), “dayanışma” ve “iş birliği” temalarının bu haberlerde öne çıkardıkları açıkça görülmektedir.

Saha araştırmasına dayanan bu çalışmada, depremezelerin bakışından kurumsal yapıların ve gönüllülerin sergiledikleri deprem sonrası dayanışma pratiklerinin anlaşılması amaçlanmaktadır. Böyle bir amaç, deprem sonrası dayanışma pratiklerindeki sorunların tespitinin ortaya konulmasına katkı sağlayabileceği gibi, depremlere hazırlanma ve deprem sonrası süreçleri yönetme anlamında da kent/kentlerin toplumsal aktörleri için bir projeksiyon niteliği taşıyabilir. Bu çerçevede İzmir kentinde yaşanan deprem sonrası hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde elde edilen bulgular kavramsal sunuşla birlikte tartışılmıştır.

2. TOPLUMSAL DAYANIŞMA

Dayanışma kavramı, toplumdaki bireylerin, grupların, kurumların etkileşim ve iş birliği içerisinde olmasıyla yakından ilişkili bir kavramdır. Gordon Marshall’a göre dayanışma bir güç ve direniş kaynağı olduğu, dolayısıyla bir amaca yönelik birlik oluşturmayı kapsadığı için değer verilir (Marshall, 1999: 133). Bu kavram, toplumsal yapı gerçekliklerine göre farklı şekiller almaktadır. Nitekim toplumsal dayanışma kavramını temellendiren Durkheim, mekanik ve organik dayanışma ayrımı yapmıştır. Nüfusun az olduğu geleneksel, kapalı toplumlarda iş bölümünün sınırlı olmasından kaynaklı olarak, herkesin herkesi tamamladığı basit bir iş bölümüne dayalı mekanik dayanışma esastır. 19. Yüzyılda Batı’da yaşanan sanayileşme sürecine bağlı olarak kentlerde artan nüfus yoğunluğu, farklılaşma ve fabrikaya dayalı üretim biçimi, mesleki ve teknik iş bölümü ve uzmanlaşmayı zorunlu kılmıştır. Bir diğer deyişe toplumsal ilişkilerin bütünleşmiş bir toplumsal düzeyde işlemesi için, işlerin değişik organlar tarafından gerçekleşmesine bağlı olan bir dayanışma biçimi öne çıkmıştır. Durkheim bu durumu *İşbölümü* adlı eserinde şöyle açıklamaktadır: “Gerçekten de, bir yandan işbölümü ilerledikçe her birey topluma daha sıkı biçimde bağımlı olmakta, öte yandan her bireyin yaptığı iş uzmanlaşmış daha kişisel nitelik almaktadır” (Durkheim, 2006: 164).

³ Japonya’daki bir kongrenin açılışında, aralarında Türk bilim insanlarının olduğu katılımcılara, Japonya’nın deprem ülkesi olduğu ve deprem olursa katılımcıların neler yapmaları konusunda açıklamalar yapılmıştır (İzmir Depremi sonrası bir televizyondaki açık oturumda verilen örnek).

⁴ En Güzel Dayanışma! ‘İzmir’e Borcum Var’, (05.11.2020).

⁵ Yok böyle dayanışma, (05.11.2020).

⁶ İzmir’de örnek dayanışma, (04.11.2020).

Durkheim gibi klasik dönem sosyologlarından olan Georg Simmel ise, modern toplumdaki metropol kentlerin, bireylerin kişilik ve yaşantıları üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Büyük kentin bireysel bilinç üzerindeki bu etkileri sonucu; gerçek insanî ilişkiler zayıflar ve toplumsal ilişkilere güvensizlik, bıkkınlık ve çekingenlik egemen olur. Bu ortam içinde insanlar daha yakın bir temas anında nefrete ve savaşa dönüşecek hafif bir tiksime, karşılıklı bir yabancılaşma içinde olurlar (Simmel, 1996: 84). Modern toplumda büyük kitlelerin aynı mekânı paylaştığı bir yaşantıda bireylerin kendi türüne yabancılaşma halleri görülebilmekle birlikte, toplumsal iş birliği ve duyarlılığın örgütsel ilişkiler üzerinden yeniden şekillendirildiği de bir gerçekliktir. İşte bu noktada Toksöz'e göre sivil toplum kuruluşları, geleneksel toplumdaki modern topluma geçişle birlikte çözülen birincil ilişkilerin yarattığı duygusal boşluğun ortadan kalkması, toplumdaki iş bölümünün ve uzmanlaşmanın getirdiği yabancılaşmanın aşılmasında önemli görevler üstlenirler. Bireylerin sosyalleşebilecekleri uygun bir sosyo-psikolojik ortam sağlayan sivil toplum kuruluşlarında, ortak çıkarlar etrafında iletişim kuran bireyler, toplumsal yığın parçası olmaktan kurtulmuş olurlar (Toksöz, 1983: 369).

Sanayileşen modern kentli toplumların bir özelliği de toplumdaki eşitsizlik ve güç ilişkilerine bağlı olarak beliren farklı toplumsal kesimlerinin bir arada olduğu çatışmacı bir yapı özelliği göstermeleridir. Bu bağlamda Marx, kapitalist topluma ilişkin yaptığı analizler temelinde ele aldığı sınıf dayanışmasını bilinç bağlamında açıklamıştır. Toplumsal sınıflar arasındaki çelişen çatışan ekonomik çıkarların farkındalığı, toplumsal örgütlenme ve dayanışmaya kaynaklık etmektedir (Barbalet, 2020: 181). Modern toplumlarda kamu gücünü temsil eden ve biçimsel olarak yurttaşlık hukukunu öne çıkaran devlet, toplumsal sınıflar ve güç ilişkileri karşısında nötr (tarafız) bir konumda değildir. Batı Avrupa deneyimi, toplumsal eşitsizliklerin (ekonomik, siyasal, ırksal, cinsiyet gibi) toplumsal tarihin temel bir gerçekliği olduğunu ortaya koymaktadır. Toplumsal eşitsizlikler, toplumsal kesimlerin süreç içerisinde bir araya gelmesine, örgütlenmelerine ve de toplumsal dayanışma sergilemelerini kaynaklık etmiştir. Bu bağlamda toplumsal yapıdaki değişimlere bağlı olarak şekillenen mesleki ve teknik iş bölümüne dayalı organik dayanışmanın dışında, toplumda ortaya çıkan eşitsizliklere karşı toplumsal kesimlerin dayanışma pratikleri de şekillenmiştir. Dayanışma içerisinde yer alan toplum kesimleri, devletin belli kesimlere tanıdığı temel kişi hak ve özgürlüklerinin, geniş halk kitlelerine de yaygınlaştırılması için mücadele yürütmüşlerdir. Dolayısıyla başlangıçta kişi hak ve özgürlüklerinin genişletilmesine dönük mücadele, T.H. Marshall'ın da tespitiyle 19. yüzyılda siyasal yurttaşlık hakları alanındaki mücadeleye ve de 20. yüzyılda ise sosyal haklar alanındaki mücadeleye evrilmiştir (Marshall, 2006: 19).

20. yüzyılın başlarında Avrupa ve Amerika'da öne çıkan kadın hareketleri ise, toplumdaki cinsiyet eşitsizliklerine karşı mücadele yürütmüşlerdir. Dolayısıyla Batıda hakların genişletilmesine dönük mücadele, ortak çıkarlar etrafında bir araya gelmesine ve toplumsal bir dayanışmaya bağlı olarak şekillenmiştir. Yurttaşların sivil toplum kuruluşları alanında bir araya gelerek dayanışmaları, hak ve özgürlüklerin çerçevesini genişlettiği gibi, katılımcı/çoğulcu bir demokrasi kültürünün zeminini de oluşturmuştur. Süreç içerisinde halkın oyuyla seçilen yerel yöneticiler de kentsel sorunların çözümü noktasında, bireylerin taleplerini daha fazla önemsemeye başlamışlardır. Ayrıca yerel yönetimler hem yurttaşlarla hem de merkezi idareyi temsil eden kamu gücüyle iş birliği içerisinde olmaya yönelmişlerdir.

3. TOPLUMSAL DAYANIŞMA PRATİKLERİNİN DEPREM SONRASINDAKİ ROLÜ

Dünya genelinde depremin yaşandığı diğer ülkelerde de sosyal ve ekonomik yaşamın alt üst olması, deprem sonrası toplumsal dayanışma gerçeğini su yüzüne çıkartmış, bu alanda görülen eksikliklerinin düzeltilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Afetlerden kurtulanların deprem sonrası birbirlerine sosyal destek sağlamalarının arkasında yatan sosyal-psikolojik süreçlerin açıklanmasına yönelik 2010 yılında Şili'de yaşanan deprem sonrası 1240 yetişkinin katıldığı araştırmada sosyal kimliğin geliştirilmesi durumunda ortaya konulan kolektif eylemler sayesinde acil durumlarda bireysel davranış üzerinde etkili olabileceği vurgulanmıştır (Drury, Brown, González ve Miranda, 2015: 209). Başka bir çalışmada Haiti'de (2010) kültüre özgü sosyal sermaye anlayışının deprem sonrası ortaya çıkardığı olumsuzluğa vurgu yapılarak, barınak ve diğer kaynaklara erişimde sosyal sermayenin kullanılmasının depremden etkilenenler üzerinde nasıl bir eşitsizliğe yol açtığı ve şiddeti körüklediği ifade edilmiştir (Rahill, Ganapati, Clérismé ve Mukherji, 2014: 88-89).

Deprem kuşağında yer alan Türkiye, depremler sonrasında devlet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının ortaya koyduğu dayanışma açısından 1999 Marmara Depremi önemli bir milattır. Söz konusu milat, Türkiye'deki deprem gerçekliği açısından da geçerlidir. AFAD'ın verilerine göre 1999 yılında Marmara bölgesinin tamamını etkileyen depremler sonucunda ise 18.243 kişi hayatını kaybetmiş, 48.901 kişi yaralanmış, 112.752 ev ve işyeri

yıkılmış, 263.933 ev ve işyeri hasar görmüştür (Varol ve Kırıkkaya, 2017: 4). Kasapoğlu ve Ecevit tarafından 1999 Marmara Depremi sonrasında devam eden bir yıllık süreçte 500 depremzede ile yapılan görüşmelerde depremzedelerin sosyal dayanışma, bilgi, temel ihtiyaçlar, değişim arzusu ve psikolojik durum açısından olumsuz etkilendikleri belirtilmiştir. İlâveten, eğitim, istihdam, sosyal güvenlik, bilgi ve kadercilik, gelecekteki depremlere hazırlıklı olma konularının ise sorumlu davranış üzerinde etkilere sahip olduğu ifade edilmiştir (Kasapoğlu ve Ecevit, 2003: 339).

Depremün ülkenin ekonomik faaliyetlerinin, sanayileşmenin ve kentleşmenin yoğun olduğu bir bölgede gerçekleşmesi ve yol açtığı can-mal kayıpları, deprem gerçekliği üzerinde daha önemle odaklanılmasını getirmiştir. Nitekim bu deprem sonrası toplum aktif gönüllü sivil toplum kuruluşlarını ismini daha fazla duymaya başlamıştır. *Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi Komisyonu Raporu* 'na göre sivil toplum kuruluşlarının en belirgin özellikleri; hükümetten, merkezi ve yerel yönetimlerden bağımsız olmaları, gönüllülük prensibi içerisinde kamu yararı gözeterek çalışmaları, maddi çıkar beklememeleri ve kar amacı gütmemeleri, merkezi ve yerel yönetimlerle vatandaşlar arasında köprü görevi üstlenmeleri, yalnız kendi ilgi alanları ile değil toplumu ilgilendiren tüm sorun ve konularla da ilgili olmalarıdır (Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 127). Marmara Depremi sonrasında kısa adı AKUT olan Arama Kurtarma Derneği, depremde öne çıkan sivil toplum kuruluşlarının başında gelmiştir. Marmara Depremine ilişkin sempozyum konuşmalarının bir araya getirildiği *Sivil Toplum Kuruluşları ve Yasalar-Etik-Deprem* isimli kitapta dönemin Akut Yöneticisi İskender İğdir'a göre AKUT'un da diğer sivil toplum kuruluşlarının da devletin de ana görevi bir deprem sırasında, öncesinde ve sonrasında insanlara nasıl davranması gerektiğini öğretmektir. AKUT gibi örgütler devletin oluşturacağı kriz yönetimi organizasyonu ya da bir çatı yapılanması içinde çalışan örgütlerdir (Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2000: 279-280). Ayrıca Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği de deprem sonrası aktif çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Dernek Yöneticisi Ayşe Yüksel, kurulan sahra hastanesine malzeme ve insan gücü olarak destek verdiklerini, kadınlara ve çocuklara yönelik psikolojik rehabilitasyon programı başlattıklarını ve bu programlarda 3.000 gönüllünün çalıştığını ifade etmiştir. Ayrıca deprem bölgelerindeki yurttaşları da yapılan çalışmalara kattıklarını belirtmiştir (Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2000: 283-284). Deprem için Sivil Koordinasyon Merkezi Yetkilisi Yüksel Selek, depremde sivil toplum kuruluşlarının çok daha inisiyatifli davrandıklarını, devlet ortada yokken bölgeye koştuklarına, ayrıca gönüllülerin ve bireylerin de deprem bölgesinde aktif olarak yer aldığına işaret etmiştir (Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2000: 283-284). Depremün olduğu dönemin Değirmendere Beldesi (Kocaeli-Gölcük) Belediye Başkanı Ertuğrul Akalın'a göre durum *"depremin ilk günlerinde sivil toplum vardı fakat bu örgütlerde de bir amatörlik söz konusuydu. Gelen birçok sivil toplum örgütü, yerel yönetime uğramadan birtakım işler yapmaya başladılar"* şeklindedir. Ayrıca Belediye Başkanı Akalın, *"yetki karmaşasının olduğunu, örneğin Değirmendere'de yapılacak konutlarda yerel yönetimlerin fikrinin alınmadığını"* ifade etmiştir (Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2000: 324-325).

Marmara Depremi sonrasında en büyük eleştiriyi devlet kurumları ve dönemin hükümeti almıştır. 1939 Erzincan depreminden 60 yıl sonra gerçekleşen bu büyük depreme, devlet kurumlarının yeterince hazır olmadığı ortaya çıkmıştır. Depremler ülkesi Türkiye'de depreme karşı hazırlık, sadece o dönemki hükümetçe değil önceki hükümetlerce de yapılmamıştır. Bu süreçte deprem karşısında devletin hantal kaldığı eleştirileri dillendirilirken, sivil toplum kuruluşlarının depremde işlevselliği öne çıkartılmıştır. 1999 yılında meydana gelen Marmara depremi sonrasında ise Jalali (2002) tarafından sivil toplum kuruluşlarının deprem sonrası etkinliği vurgulanmış olup, afetler, kurumsal güçlerin egemenliğine meydan okuyan siyasi bir olay olarak tarif edilmiştir (Jalali, 2002:136). Ayrıca deprem sonrasında Türk halkı adeta yardım seferberliğine girişmiş ve ülke olarak önemli bir toplumsal dayanışma örneği ortaya konulmuştur. Kasapoğlu ve Ecevit'e göre deprem sonrasında insanlar deprem ve sivil toplum konusunda daha bilgili ve haberdar hale gelmişlerdir. Gönüllü kuruluşlarının bazılarının performansı yüksek olmuştur (Kasapoğlu ve Ecevit, 2001: 44). Marmara Depremi sonrasında yayınlanan *Cogito Deprem Özel Sayısı*'nda yer alan bir açık oturumda Devlet Eski Bakanı Yılmaz Karakoyunlu'ya göre toplum, sivil toplum örgütlerini, hoşuna giden bir filmi seyrederek gibi seyretti ve ona destek verdi. Bundan sonra bunun yerleşmesi için gerekli sorumluluğu almadan sahneden çekildi gitti (Cogito, 1999: 252). Sivil toplum kuruluşları deprem sonrasında devlet ve yerel yönetimlerle iş birliği ve dayanışma içerisine girmeleri önemli olmakla birlikte, bu dayanışmanın sürdürülebilir ve karşılıklı olması esas olmalıdır. Nitekim Saylan'a göre ise özel ve genel sosyal sorunların çözümlenmesi için, devlet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla göstermelik değil, gerçek iş birliği içinde hareket etmelidir. Sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin devletle iş birliği sonucu, statik devlet kurumları dinamizm kazanmış olacaktır (Saylan, 1999: 261).

Yukarıda da vurgulandığı üzere Marmara Depremi sonrasındaki gelişmeler dikkat çekicidir. Bu bağlamda Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) kuruluşu; sivil toplumun, belediyelerin ve jandarma, polis gibi kolluk birimlerinin (JAK,PAK) arama-kurtarma ekipleri kurup eleman yetiştirmeleri; sivil toplumun iletişim platformları ve depreme hazırlık eğitimleri; merkezî yönetimin belediye ve sivil toplum kuruluşlarından (STK) uygun bulduklarıyla acil yardım ve kısmen iyileşme dönemlerinde, hatta hazırlık çalışmalarında kurduğu işbirliğindeki sistematikleşme (örneğin yapılan protokola göre köylere yemek ve çadır yardımı, çadır-kentlerde psiko-sosyal destek hizmetleri; AFAD'ın eylem planı hazırlıklarına STK'ları daveti). Üniversitelerdeki deprem merkezleri de Marmara deneyimini takiben artmış; bunlardan bazılarında yönetim ve kentsel dönüşüm, daha ender olarak da depremin sosyal boyutları ilgi alanları arasına katılmış. Marmara deneyimi öncesinden beri bilgi üreten ve kamusal alanda görünürlük kazanan en istikrarlı yapılanmalardan biri ise bazı meslek örgütleri (ör., mimar, mühendis ve tabip odaları) olarak görünüyor (Açıkalın, 2017: 4). Türkiye'nin yakın geçmişinde yaşadığı Marmara Depremi'nin medyadaki yansımalarına bakmakta da yarar vardır. Bu bağlamda Kolukırık ve Tuna'nın Marmara Depremi ve Türk medyası üzerinde yaptığı çalışmaya göre, medyada tek boyutlu ve moral değer oluşturmaya dayanan haber içerikleri, Türk insanın fedakârlığı ve yardımseverliğiyle işlenmiştir. Kurumsal ve bireysel anlamda devlet-millet ve ordu-millet dayanışmasına ilişkin örnekler gazete haberlerinde sıklıkla vurgulanarak tüm boyutlarıyla desteklenmiştir (Kolukırık ve Tuna, 2009: 294). Yine aynı çalışmada gazete haberlerine yansıyan ifadelerde de yer aldığı gibi deprem öncesi hazırlıklı olma ve deprem sonrası arama kurtarma çalışmalarının önemi bir kez daha ortaya çıktığı vurgulanmıştır (Kolukırık ve Tuna, 2009: 296).

Depremi sosyal boyutlarına odaklanan yazında ortaya konulduğu kadarıyla, Marmara'dan 2011 Van Depremine, depreme hazırlık konusunda belli ölçüde yol alındığı görülüyor. Örneğin, kriz masaları, AFAD, Kızılay, belediyeler ve sivil toplumun kapasitesi, yani örgütlenme ve iş yapma etkinliği artmış; çadır-kentlerde psiko-sosyal destek sistematik hale gelmiş; kalıcı konutlar daha hızlı hazırlanmış. Ancak 12 yıl boyunca herkeşçe bilinip konuşulan bazı sorunlar giderilememiş: örneğin, konutların yeri ve bina denetimleri, hasar tespitleri, çadır dağıtımları, krizin göç sayesinde yönetilmesi, prefabrik-kentlerde altyapı ve kentte güvenlik sıkıntıları, yeni yapılan evlerden memnuniyetsizlik gibi (Açıkalın, 2017: 1-2). Van depremi sonrasında organizasyon eksiklikleri görülmüştür. 700.000 nüfuslu kentin barınma ihtiyacı için sağlanan toplamda 75.000 çadırın dağıtımında yaşanan aksaklıklar havalarda da soğumasıyla beraber sorunlara neden olmuştur. Beslenme ihtiyacının depremden hasar görmeyen ve açık olan fırınlar ve marketlerden sağlanmasının yanı sıra valilik kurumları, belediyeler ve STK'lar tarafından aşevi ve gıda paketi yardımı yapılmıştır. Sağlık hizmetinin genel memnuniyet kapsamında yürütüldüğü deprem anından itibaren ambulans uçaklarla nakiller, mevcut hastaların tahliyeleri, gezici sağlık üniteleriyle köylerde düzenli aralıklarla yapılan muayene ve taramalar, Erciş'te çok hızlı bir şekilde kurulan Sahra Hastanesi sağlık ihtiyacını karşılamıştır (Tuna, Çabuk Kaya, Parin ve Tanhan, 2012: 4-5). Depremden sonra yöreye yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde çok farklı yardımlar yapıldığı görülmektedir. Yardımlar genellikle kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve belediyeler aracılığıyla yapılmıştır. Daha önce değinildiği üzere depremin hemen ardından yöre halkının acil ihtiyaçları arasında yer alan barınma, gıda ve ısınma gereksinimlerinin karşılandığı, orta vadede ise hayatın normale dönmesi için gerekli adımların atıldığı görülmektedir (Deniz, Yıldız, Parin ve Erdoğan, 2017: 1435).

AFAD, 2013 yılından başlayarak felaketler konusunda bilinçlendirmek ve Türk toplumunda "felaketlere duyarlı bir yaşam kültürü" yaratmak için "*Afete Hazırlanan Türkiye*" kampanyasını başlatmıştır. Afete Hazırlanan Türkiye temalı bu eğitim kampanyası kapsamında, "Afete Hazırlanan Aileler", "Afete Hazırlanan Okullar", "Afete Hazırlanmış İşyeri" ve "Afet Hazır Gönüllü Gençler" kampanyaları yürütülmüştür. "Afete Hazırlanan Okul" kampanyasını etkili bir şekilde yürütmek için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile bir protokol imzalanmıştır. Her okul için afet ve acil durum planları hazırlanmış ve eğitim sonrasında simülasyon çalışmaları İstanbul'da gerçekleştirilmiştir (Varol ve Kırıkkaya, 2017: 7). Özellikle deprem öncesi, deprem anı ve deprem sonrasında alınabilecek önlemlerle ilgili insanların bilinçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bu bağlamda doğal afetlerle ilgili verilen eğitimlerin teorik bilgiden ziyade daha çok beceriye yönelik olması ve topluma doğru mesajlar vermesi gerekmektedir (Kadioğlu, 2005'ten akt. Çoban, Sözbilir ve Göktaş, 2017: 115). Öte yandan, yerel toplumun doğal yıkımlara ilişkin eğitim düzeyi ve duyarlılığı arttıkça, doğal yıkımların zararlarını azaltmaya yönelik davranışlar geliştirdikleri gözlemlenmektedir (Koçak, 2010: 354).

Türkiye'de deprem sonrası süreçlerin etkin bir şekilde yerine getirilmesinde; merkezi kamusal gücü temsil eden devlet başat bir unsur olmakla birlikte, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşların da bu sürecin etkin parçaları haline getirilmesi de son derece önemlidir. Ergunay'a göre depremden etkilenen insanlar, her ihtiyaçlarının, devlet baba olarak gördükleri, merkezi hükümet tarafından karşılanmasını beklemektedirler. Sistemin belki de

düzeltilmesi en zor olan yönü de bu beklenti ve devlet baba anlayışıdır. Bu anlayış, sisteme yerel yönetimlerin ve halkın etkin katılımını büyük ölçüde sınırlamaktadır. Afet yönetim sisteminin tüm aşamalarında halkın ve gönüllü kuruluşların, etkin katılımı, merkezi ve yerel yönetimlerce yeterince teşvik edilmemektedir. Toplumun desteği ve aktif katılımı sağlanmadan afet zararlarının azaltılması ve afetlere karşı hazırlıklı olunması mümkün olmayacağı gibi, afete müdahale ve iyileştirme faaliyetleri sırasında da hız ve etkinlik sağlamak mümkün değildir. Toplum afet gönüllüleri (TAG), mahalle afet gönüllüleri (MAG) vb. sistemlerin geliştirilip, yaygınlaştırılması gereklidir (Ergünay, 2008: 5-6). *Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi Komisyonu Raporu* 'na göre Afet Risk Yönetimi; "Riskin tanımlanması ve değerlendirilmesi", "Riskin önlenmesi ve azaltılması", "Risk iletişimi ve paylaşımı" başlıkları altında değerlendirilir. Bu her adım için; yerel yönetimin, merkezi yönetimin, sivil toplum örgütlerinin, uluslararası organizasyonların ve gönüllülerin iş birliği içerisinde olması gerekmektedir (Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 11). Yukarıda da vurgulandığı gibi deprem sonrası dayanışma pratiklerinin araştırıldığı bu çalışmanın odağı İzmir'i etkileyen son depremdir. 30 Ekim 2020'de yıkıcı bir deprem gerçekliğiyle karşı karşıya kalan ve Türkiye'nin üçüncü büyük metropol kenti olan İzmir, birinci derecede deprem riski olan illerden biridir. Bununla birlikte deprem sonrasında kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin sergilediği toplumsal dayanışma pratiklerinin oldukça öne çıktığı görülmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma deprem sonrası etkilerin hissedildiği İzmir kent merkezinde kurulan çadır kentlerde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın nihai hedefi toplumsal bilinç düzeyleri ve toplumsal dayanışma pratiklerinin depremzedelerin aktarımları dikkate alınarak keşfedilmesidir. Çalışma iki temel sorunsalı tek bir saha araştırması üzerinden çözümlenmeyi amaçladığından geniş hacimli katılımcı sayısına yer verilerek sonuçlandırılmıştır. Böylesine bir planlamanın sınırlarının açıklanmasında fayda görülmüştür. Başka bir deyişle araştırma nitel araştırma yöntemi esas alınarak tasarlanmış ancak çok boyutlu deprem olgusuna yönelik sistematik bir bakış açısı geliştirebilmek için çalışmada yer verilen iki temel sorunsalın araştırılması ayrı ayrı analiz edilerek çözümlenmiştir. Bu çerçevede çalışmanın ikinci kısmı deprem sonrası toplumsal dayanışma pratikleri göz önünde bulundurularak, kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının deprem sonrası faaliyetlerin kesitsel bir aralık üzerinden sunulmasıdır.

Dolayısıyla araştırma içerisinde planlanan sorunsalı çözüme kavuşturabilmek amacıyla deprem olgusunun kesitsel bir zamana yayılması ve çadır kentlerde bulunan depremzedeler ile sınırlı kalması nedeniyle durum araştırması deseni tercih edilmiştir. Bu çalışmanın nitel bir araştırmaya göre oldukça hacimli bir katılımcı sayısı olmakla birlikte saha araştırması sürecinde olabildiğince fazla katılımcı görüşüne yer verilmiştir. Bu çerçevede veri toplama sürecinde araştırma içerisinde çeşitli ve farklılık içeren görüşlere yer verilmesi planlanmıştır. Araştırma sonrası ilgili kurumlardan alınan izin doğrultusunda (07.11.2020 tarihi) rıza ve gönüllülük esasına göre 336 katılımcının dahil olduğu bir araştırma yapılmıştır. Bu katılımcıların incelediğimiz sorunsalın analizi çerçevesinde farklı görüş ve deneyimlerinin analize dahil edilmesi planlanmıştır.

İzmir depremi sonrasında gerçekleştirilen bu çalışma, depremzedelerin görüş ve deneyimleri çerçevesinde çadır kentlerde görev alan kurum veya kuruluşların sunmuş olduğu hizmetlerin toplumsal dayanışma ve organizasyon yapısına bakan yönlerinin depremzedeler tarafından nasıl değerlendirildiğini anlamaya odaklanmıştır. Bu çerçevede deprem sonrası çadır kentlerde organizasyon yapısının işleyiş biçimi dikkate alınarak depremzedelerin deneyimlerinin tanımlanması amacıyla 30.10.2020 tarihinde gerçekleşen depremin tek bir olgu olarak bu araştırma özelinde toplumsal dayanışma özelinde ele alınması ve kesitsel bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi nedeniyle durum araştırması desenine yer verilmiştir. Aşağıda yer alan sorular araştırma çerçevesinde katılımcıların görüş ve deneyimleri dikkate alınarak çözümlenmiştir:

- Deprem sonrası hangi kurumlardan ne gibi yardımlar/destekler aldınız?
- Destek aldığınız kurumların buradaki çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Deprem sonrasına ilişkin eklemek istediğiniz duygu/düşünce ve gözlemlerinizi nelerdir?

4.1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada depremzedelerin çadır kentlerde yaşadıkları deneyimler veri toplama araçları arasında yer alan yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırma sistematik olarak saha öncesinde depremzedelerin toplumsal bilinç, toplumsal dayanışma ve sosyal organizasyon örüntülerinin açığa çıkarılmasını hedeflemiştir. Bu nedenle

çalışmada yapılandırılmış görüşme formu içerisinde deprem öncesi, deprem esnası ve deprem sonrasında depremzedelerin görüşlerini içeren ve demografik bilgilerin de yer aldığı 40 araştırma sorusuna yer verilmiştir.

Araştırmada kapsam olarak deprem konusunda toplumsal bilinci etkileyen etmenlerin ve deprem sonrasında görev alan gönüllü veya resmi kurum ve kuruluşların etkinliğinin depremzedelerin deneyimleri çerçevesinde incelenmesini içeren iki araştırma sorusuna yer verilmiştir. Bu noktada bu çalışma içerisinde çadır kentlerde görev alan kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının sunmuş olduğu hizmetlerinin etkinliğini dolayısıyla toplumsal dayanışma pratiklerinin yansımalarını depremzedelerinin bakış açısından anlamaya çalışmaktadır.

4.2. Veri Toplama Süreci

Araştırma İzmir Valiliğinden alınan izin doğrultusunda üç farklı ilçede gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 336 depremzede katılmıştır. Araştırmanın tasarimsal olarak depreme ilişkin çok yönlü bir araştırma sistematigi çerçevesinde kurgulanması nedeniyle fazla sayıda katılımcının görüşlerine yer verilmesi amaçlanmıştır. İzmir Valiliği öncülüğünde Bayraklı, Bornova ve Buca ilçelerinin çeşitli mahallerinde kurulan toplam 6 çadır kentte araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada bu ilçelerin yanı sıra İzmir'in diğer ilçelerden de bu ilçelere gelen katılımcıların da yer aldığı görülmüş ve bu katılımcılar gruplandırılmasında "Diğer İlçe" tabiri kullanılmıştır. Çalışma öncesinde araştırma şablonu etik açıdan uygun olup olmadığı bakımından 05.11.2020 tarihinde Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Etik Kurulu'na sunulmuş, etik açıdan uygunluğuna karar verildikten sonra 07.11.2020 tarihinde araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bornova ilçesinden araştırmaya katılan katılımcılara ilişkin görüşler Aşık Veysel Rekreasyon Alanı (84 katılımcı) ve Bornova Stadyumunda (43 katılımcı) yer alan çadır kentlerde kalan 127 katılımcıdan elde edilmiştir. Bu durum Bayraklı ilçesi için 75. Yıl Parkı (48 katılımcı) ve Mansuroğlu Mahallesi (75 katılımcı) olmak üzere 123 katılımcıyı içermektedir. Buca ilçesinden çalışmaya katılan depremzedeler ise Hipodrom (71 katılımcı) ve Buca Stadyumunda (15 katılımcı) yer alan çadır kentlerden çalışmaya katılan 86 depremzede kapsamaktadır. Bu tasnif işlemi mekânsal açıdan araştırmanın gerçekleştirildiği alanları kapsarken katılımcıların depreme bu ilçelerin haricinde farklı bir ilçede yakalanması durumunda "Diğer İlçe" olarak durumları analiz sürecinde ifade edilmiştir.

Görüşme formu, katılımcılarla yüz yüze ve araştırma öncesinde araştırma kılavuzu oluşturularak bilgi verilen ve sürecin aktarıldığı Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim gören öğrenciler ile akademisyenler tarafından birebir olarak uygulanmıştır; her bir katılımcıyla farklı zaman ve mekân diliminde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesinde araştırmanın konusu ve içeriği hakkında depremzedelere bilgi verilmiş ve uygun görmeleri durumunda çalışmaya katılmaları sağlanmıştır. Görüşmeler süre olarak 15 dakika ile 1 saat arası değişen sürelerde gerçekleşmiştir.

4.3. Veri Değerlendirme Süreci

Araştırma kapsamında soru cümleleri özelinde katılımcılardan elde edilen görüşler nitel ve karma veri analizi programı MAXQDA programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada görüşme sonucu elde edilen görüşler belirlenen temalar üzerinden metin analizine tabi tutulmuştur. Temalara ilişkin kategorilerinin tasnifinde MAXQDA programından dışarı aktarılan frekans tabloların görselleştirilmesi sağlanmış, Microsoft Excel programında grafiklerin yapılandırılması noktasında yararlanılmıştır.

Katılımcıların ifadelerinin özüne dokunulmaksızın depremzedelerin çadır kentlerde toplumsal dayanışmanın sonucu kamu kurumlarının ve gönüllülerin organizasyon içerisinde üstlendiği sorumluluklar ile katılımcıların depreme ilişkin deneyimleri sunmuş olduğu ifadeler üzerinden duygu durumu, değerlendirme, eleştiri ve öneri olmak üzere dört temaya sahip olduğu anlaşılmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Katılımcıların görüşme formu özelinde verdiği ifadelerin içeriğinden ulaşılan tema ve kategoriler sırasıyla paylaşılarak yorumlanmıştır. Bu bağlamda temaların yoğunluğunun anlaşılabilmesi için elde edilen sonuçlar katılımcıların ifadeleri çerçevesinde MAXQDA programından gerçekleştirilen metin analizine tabi tutulmuştur.

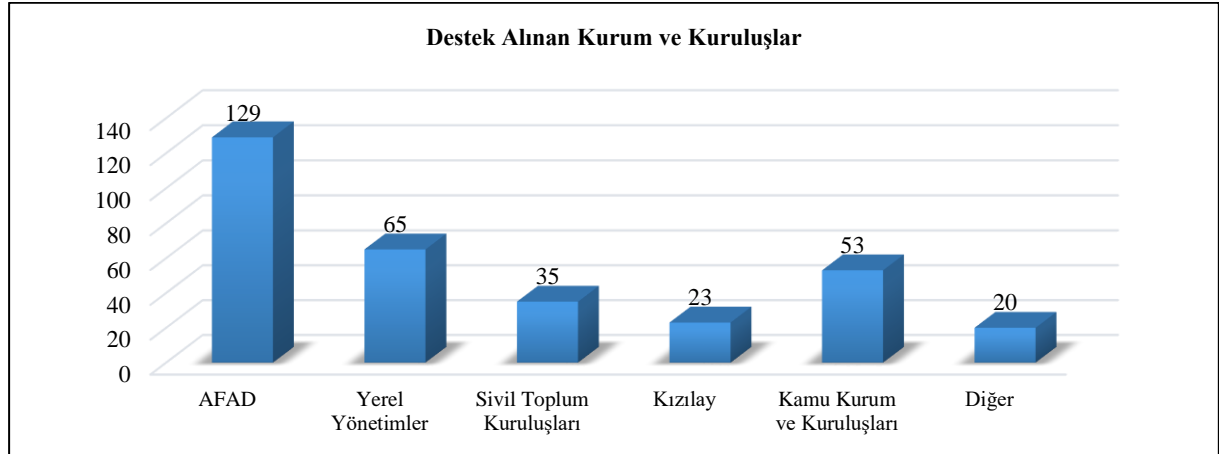
Katılımcıların ifadelerinde farklı tema ve kategorileri içeren ifadeleri aynı zamanda diğer tema veya kategorilere de uygulanarak olabildiğince mevcut şablonun ortaya çıkarılması planlanmıştır. Tümevarımsal bir akıl yürütme tekniğiyle İzmir ilinde yaşanan depremin sonrasındaki izlenimler katılımcıların aktarımıyla anlaşılmaya çalışılmıştır.

5.1. Destek Alınan Kurumlara İlişkin Bilgiler

Merkez üssü Ege Denizi Sisam Adası olmakla birlikte Türkiye'nin Ege Bölgesinde hissedilen ve özellikle İzmir kentini etkileyen, bu kente bağlı Bornova, Bayraklı ve Seferihisar ilçelerinde can ve mal kaybına sebebiyet veren deprem afetinin hemen sonrasında bölgede yaşanan olumsuzlukların giderilmesi amacıyla çadır kentler kurulmuştur. Toplumsal dayanışma ve iş birliğini sağlamak amacıyla depremin etkilediği bölgeye kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ile gönüllüler giderek deprem bölgelerinde görev almış ve depremzedelere yardımcı olmuşlardır. Bu bölgede görev alan kurum ve kuruluşlar depremzedelerin temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda psiko-sosyal hizmet bağlamında depremzedelere destek olmak için yanlarında yer almış, yaşamış olduğu afetin etkilerinin giderilebilmesi için toplumsal bir sorumluluk üstlenmişlerdir.

Çadır kentlerde depremzedelerin temel ve psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla görev alan kurumların içeriğine yönelik ulaşılan bulgular aşağıda verilmiştir. Şekil 1'de yer alan bilgilere göre kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik aktarımların ifade edildiği görülmektedir. Araştırmaya katılan 336 katılımcının Şekil 1'de ifade ettiği kurum ve kuruluşların sıklığı incelendiğinde AFAD kurumunun en çok ifade edildiği görülmektedir. Afet ve Acil Durum Müdürlükleri altında illerde görev yapan kamu kurumunun en çok dile getirilen ve ifade edilen kurum olduğu görülmüştür. Diğer frekans düzeyi yüksek olan kamu kurumu ise belediyeleri kapsayan yerel yönetimler olmuştur. Yukarıda belirtildiği üzere Türkiye'nin yaşadığı büyük depremler sonrasında çıkarılan derslere bağlı olarak AFAD gibi kurumların, deprem ve diğer afetlerde etkililiği önemli ölçüde artmıştır.

AFAD ve Yerel Yönetimleri takiben katılımcılar tarafından belirtilen diğer kurumların ise grafikte yer alan sıklık düzeylerine göre incelendiğinde Kızılay ve diğer kamu kurum ve kuruluşları olarak sıralandığı anlaşılmaktadır. Araştırmada Sağlık Kurumlarının katılımcılar tarafından ifade edilmemesinin araştırmanın deprem sonrası çadır kentlerde gerçekleştirilmesi sonrasında daha çok barınma, gıda ve yiyecek ihtiyaçlarının karşılanması nedeniyle ortaya çıktığı değerlendirilmiştir. Diğer bir kurum Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü de aynı şekilde çalışmaya katılan katılımcılar tarafından özellikle diğer kurumlar ile değerlendirildiği tespit edilmiştir. Araştırmada manevi desteğin önemini vurgulayan katılımcıların yer aldığı görülmekle birlikte önemli bir kısmı barınma, gıda, yiyecek ve ısınmaya değinmişlerdir. Ayrıca Şekil 1'de İzmir'deki yerel yönetimlerin depremin hemen sonrasında başlayarak etkin çalışmalar içinde olduğuna dair sahada oluşan gözlemler, depremzedelerden elde edilen bulgularla da desteklenmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının da depremzedelere yardım noktasında etkin oldukları da Şekil 1'deki bulgulardan da çıkarmak mümkündür.

Şekil 1. Katılımcıların Yardım Aldığını İfade Ettikleri Kurum ve Kuruluşlar

Deprem sonrası afet bölgesinde kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan desteklerin içeriğine dair görüşler ifade edilmiş, farklı görüşlerin ifade edilmesine özen gösteren bir anlayışla katılımcıların araştırmaya katıldığı ilçe ve demografik bilgilerine göre açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılara yöneltilen “*Deprem sonrası hangi kurumlardan ne gibi yardımlar/destekler aldınız?*” sorusuna alınan yanıtlar ise aşağıda belirtilmiştir:

“Kızılay giysi yemek yardımı yaptı. Belediyeler yatak, ısıtıcı, her ihtiyacımızı karşıladı (Katılımcı-11; Bayraklı-6, 62 Yaşında, Kadın)”

“AFAD’ dan çadır ve çok fazla şey geldi. Maddi olarak bir yardım yok, “ruhen” yardıma ihtiyaç duyuyoruz. İnsan konuşmaya ihtiyaç duyuyor.” (Katılımcı-119;Bornova-17,44 Yaşında, Kadın)”

“İstenilen her şey getirildi eksikler olmadı ihtiyacı olanı geri çevirmiyorlar” (Katılımcı-119;Bornova-1,44 Yaşında, Kadın)

“STK’lar yiyecek, giyecek yardımı yaptı. İBB de var.” (Katılımcı-19;Bayraklı-14,39 Yaşında, Kadın)

“Göztepe Spor Kulübü, Bireysel halktan kişilerden manevi destek aldık.” (Katılımcı-46;Bayraklı-41,56 Yaşında, Kadın)

“Belediyeler, STK, Gönüllüler, Çadır, gıda, ısınma, giysi” (Katılımcı-68;Bayraklı-63,44 Yaşında, Erkek)

“Kızılay, AFAD, Gıda ve giyim yardımı. Barınma sağladılar” (Katılımcı-231;Buca-14,56 Yaşında, Erkek)

“Askerler kurdu çadırları, sonra polis, belediye, AFAD ve Kızılay vardı” (Katılımcı-174; Bayraklı-121,55 Yaşında, Erkek)

“Konak Belediyesinden bebek bezi vb yardımlar aldım. Kızılay, AFAD ve internet üzerinden örgütlenen kurumlar ihtiyaçlarımızı karşıladılar”. (Katılımcı-197; Bayraklı-144,37 Yaşında, Erkek)

“AFAD, Askeri birlikler, Kızılay yardımda bulundu. Gönüllüler çok vardı. Belediyeler çok iyiydi. Esnaf çok bilinçliydi. Ben kendim menopozdayım ama sürekli sağ olsunlar ped getiren kadınlar vardı.” (Katılımcı-146; Bayraklı-28,57 Yaşında, Kadın)

“AFAD’ dan çadır, Halktan kıyafet, çorap, çamaşır, maske, dezenfektan, battaniye.” (Katılımcı-150; Bayraklı-32,33 Yaşında, Erkek)

“AFAD’ dan çadır, Jokey Kulübünden yemek yardımı aldım.” (Katılımcı-252; Buca-50,33 Yaşında, Kadın)

“AFAD çadır verdi. Birçok belediye gıda yardımında bulunuyor. Kıyafet ve hijyen yardımı da aldım. Başka yardım almadım.” (Katılımcı-331; Diğer İlçe-29,39 Yaşında, Kadın)

Katılımcıların temel gereksinimlerin kurumlar ve gönüllüler tarafından karşılandığı ifade edilmiş, özellikle gönüllülerin diğer ihtiyaçların karşılanması için yardımda buldukları görüşme formlarına yansımıştır. Kamu kurumların ve gönüllülerin çadır kentlerde barınma, gıda ve giyecek yardımı dışında temel bakım ve temizlik ürünleri, evcil hayvan mamaları getirdikleri görüşme formunda yakalanan bazı ifadeler arasındadır. Siyasi partiler, spor kulüpleri, yardım kuruluşları ve esnafın da yardım ettiklerini belirten katılımcılar temel ihtiyaçların karşılanması haricinde manevi desteğin de önemine vurgu yaparak ihtiyaç duyulan diğer bir desteğin deprem sonrasında yaşanan tedirginliğin onarılması olduğunu belirtilmiştir. Bu bağlamda çadır kentlerde gönüllü psikologların psikososyal destekler verdiği gözlemlendiği gibi, deprem yaşayan çocuklara yönelik de okul öncesi özel eğitim kurumlarının da etkinlikler gerçekleştirdiğine tanık olunmuştur.

Katılımcılar arasından doğrudan yardım almadıklarını belirten görüşler de sınırlı düzeyde yer almaktadır. Bu görüşlerin içeriğinin hasar gören binaların durumuna ilişkin bilgilendirme ve yardım alma konularında detaylandırıldığı görülmektedir.

“Kurumlardan yardım almadım, bugün apartmanın ağır hasarlı çıkması sonucunda Kızılay’a yardım sordum” (Katılımcı-88; Bayraklı-93, 35 Yaşında, Kadın)

“Hiç yardım almadım.” (Katılımcı-298; Bornova-64, 56 Yaşında, Erkek)

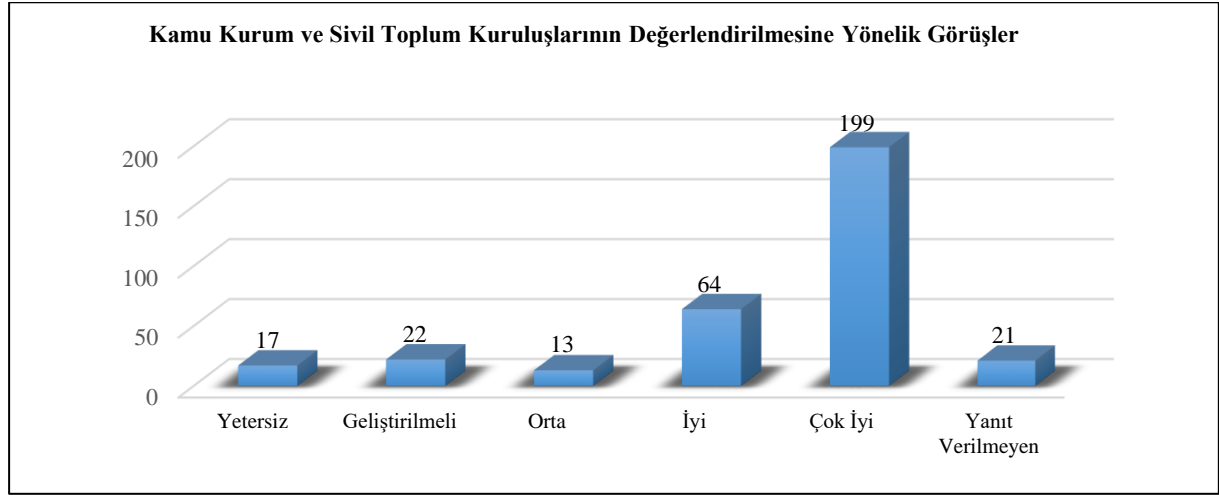
“Hiç almadım!” (Katılımcı-182; Bayraklı-129, 36 Yaşında, Erkek)

Katılımcıların deprem sonrası kurumların depremzedelerin ihtiyaçlarını karşıladığını ve gönüllülerin çadır kentlerde yer almasının önemine değindikleri tespit edilmiştir. Görev alan gönüllülerinin sosyal medya hesapları üzerinden birbirleriyle iletişime geçerek depremzedelerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere bölgeye geldiklerinin belirtilmesi kamu kurum ve kuruluşları haricinde diğer destek sağlayan bireylerin ve kuruluşların nasıl organize olduklarının tespiti açısından önemli bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Bu durum bilişim teknolojilerinin ve sosyal ağların, gönüllülerin deprem sonrasındaki örgütlenmesindeki rolünü ortaya koymaktadır. Şahinsoy’un sosyal medyanın

deprem sonrasındaki rolünü ele aldığı çalışmada şu bulgulara ulaşılmıştır. Sosyal medya üzerinden yardım kampanyaları oluşturulmuştur. Sosyal medyanın, yardım toplama işlevinin yanı sıra en değerli katkısı şüphesiz ki enkaz altındaki kişilere ulaşması oldu. Twitter kullanıcıları tarafından kayıp olduğu bilinen kişileri, verilen adreslerde arayan Akut Derneği, belki de başka bir yolla ulaşamayacağı insanlara bu yolla ulaşabildi (Şahinsoy, 2017: 13).

5.2. Destek Alınan Kurumların Değerlendirilmesine İlişkin Bilgiler

Araştırmada yer alan katılımcılara yöneltilen diğer bir soru “Destek aldığınız kurumların buradaki çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?” içeriğinde olmuş, çadır kentlerde katılımcılar tarafından kurumların yapmış olduğu faaliyetlerin nasıl değerlendirildiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcılar tarafından kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerinin her biri için ayrı bir değerlendirme istenilmeyip genel organizasyon şeması kapsamında yorumları beklenmiştir. Şekil 2’de yer alan sonuçlara göre araştırmada yer alan katılımcıların %78.2’si organizasyon örüntüsüne yönelik çalışmalarını çok iyi ve iyi olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir.

Şekil 2. Katılımcıların Kurumların Değerlendirilmesine Yönelik Görüşleri

Kurumların faaliyetlerinin değerlendirilmesine yönelik soru kapsamında verilen yanıtlar derecelendirildiği için bütüncül ve tekrar eden görüşleri sunmak yerine olabildiğince farklılıkları içeren görüşlere yer verilmesi çalışılmıştır. Şüphesiz 336 katılımın sağlandığı ve yukarıda ifade edilen grafikten de anlaşılacağı üzere 21 katılımcının yanıt vermediği soruda her bir kategori özelinde farklılık gösteren ifadeler ilçe bilgisi, yaş ve cinsiyet bilgileri üzerinden kimlik bilgileri gizli tutulmak ve katılımcı numarasıyla belirtilmek suretiyle paylaşılmıştır. Katılımcılar tarafından ifade edilen görüşlerin içerikleri aşağıdaki gibidir:

“Çok iyi. Hiç mağdur etmediler bizi, hiç yüz asmadılar.” (Katılımcı-41; Bayraklı-36, 61 Yaşında, Erkek)

“Organizasyon kısmı geliştirilmeli.” (Katılımcı-45; Bayraklı-40, 52 Yaşında, Kadın)

“Takdir ettim mükemmel ötesi halkın kenetlenmesi de çok iyi” (Katılımcı-66; Bayraklı-61, 45 Yaşında, Kadın)

“Bence güzeldi. Sistemli çalışmaları eksikti.” (Katılımcı-308; Diğer İlçe-6, 36 Yaşında, Kadın)

“Manevi olarak destek grupları var. Psikolojik destek sağlanıyor”. (Katılımcı-135; Bornova-17, 44 Yaşında, Kadın)

“Çok güzel. Allah razı olsun vatanımızdan.” (Katılımcı-161; Bayraklı-108, 66 Yaşında, Kadın)

“Çok iyiler. Ben çok memnun kaldım. Gayet titizler ve görevlerinde hassaslar. Sürekli ihtiyacınız var mı diye soruyorlar. Özellikle çocukların üzerine çok iyi düşüyorlar.” (Katılımcı-189; Baraklı-136, 34 Yaşında, Kadın)

“Daha çok gençler ve gönüllüler destek oluyor. İlk defa Avrupa’yı aramadılar. Teşkilatlanma çok iyi.” (Katılımcı-294; Bornova-60, 44 Yaşında, Erkek)

Deprem sonrası kurumlardan veya gönüllü kişi ve kuruluşlardan gelen yardımların dağıtılması temelde organizasyon örüntüsünü de içermesi nedeniyle olumlu ya da olumsuz şekilde görüşlere de önemli oranda yansdığı anlaşılmıştır. Araştırmaya katılanların ifadelerinden önemli bir kısmının çadır kentlerde görev alanların faaliyetlerini iyi ve çok iyi olarak değerlendirdikleri anlaşılmıştır.

“Yiyecedikten memnunuz. Kıyafetten değiliz, eksikleri getirmiyorlar.” (Katılımcı-254; Buca-52, 20 Yaşında, Kadın)

“İsraf edilen çok şey oldu. Özellikle meyve ve sebzeler çok. Her şeyden çok fazla var. Kasa kasa meyveler getiriliyor. İstemiyoruz ama zorla getirenler var.” (Katılımcı-146; Bornova-28, 57 Yaşında, Kadın)

“Adaletsiz. Memnun değilim. Sert davranıyorlar, mağdur oluyoruz.” (Katılımcı-326; Diğer İlçe-24, 42 Yaşında, Kadın)

“AFAD ve Kızılay COVID konusunda ihmalkâr davranıyor. Çocuklara Ankara'nın bağlarını oynatıyorlar. Mesafe yok.” (Katılımcı-187; Bayraklı-134, 24 Yaşında, Kadın)

“Yeterli değil, geç geliyor. Gelen yardımlar düzenli dağıtılmıyor.” (Katılımcı-215; Bayraklı-162, 39 Yaşında, Kadın)

“Herkes eşit dağıtım olmuyor. İstedğim şeyler karşılanmadı.” (Katılımcı-125; Bornova-7, 59 Yaşında, Kadın)

Deprem sonrası barınma koşullarına yönelik maddi ihtiyaçların dışında manevi destek, pandemi koşullarına ilişkin durum ve yardımların dağıtım konularının da bazı katılımcılar tarafından değinildiği görülmüştür. Çadır kentlerde görev alan kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri beğenilmekle birlikte organizasyonların geliştirilmesi, dağıtım süreçleri ve davranış tarzına yönelik durumların içeriği hakkında geliştirilmesi yönünde görüş belirten katılımcıların olduğu anlaşılmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce (İBB) gerçekleştirilen deprem saha araştırmasının raporunda hanelerde sivil toplum ve siyasi yaşama katılımın baş etme ve afetlerin olumsuz etkilerine direnme gücünü artırdığını vurgulanmıştır. Sivil topluma katılma ve üyelik afet öncesinde bilinçlenme ve hazırlıklı olma özelliğini taşımaktadır (İBB, 2014: 63). Aynı çalışmada deprem konusunda kurumlara güvende birinci sırada % 16.1 ile sivil toplum kuruluşları çıkmıştır (İBB, 2014:58). Yine çalışmadaki bir başka önemli parametre ise toplumsal dayanışma göstergeleridir. Bu çalışmaya katılan hanelerin çoğunlukla uzun yıllardır aynı mahallede oturduğu ve yakın mesafede akraba ve tanıdıklarının olduğu ve bu kişilerle sıkı ilişkide oldukları görülmüştür. Bu bulgu deprem sırasında ve sonrasında dayanışma için olumlu bir özelliktir. Ancak yapılan çalışmalar bu şekilde akraba, tanıdık desteği ve geleneksel dayanışmaya bağımlı toplumların bir afet anında yaşanacak travmalarla geleneksel sistem çözüldüğünde, sosyal hasar görebilirliğinin çok yüksek olabileceğine dikkat çekmektedirler. Bu nedenle kamusal ve sivil toplum desteklerinin daha fazla önem verilmesi, konunun tamamen geleneksel dayanışmaya bırakılmaması depremlere hazırlıklı olmak açısından büyük önem taşımaktadır (İBB, 2014: 99). Bu saptamalar toplumsal dayanışmada kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

5.3. Depreme İlişkin Katılımcıların Anlatılarına İlişkin Bilgiler

Kurumların ve gönüllerin faaliyetlere yönelik genel değerlendirmenin içeriğine dair katılımcılara yöneltilen “Deprem sonrasına ilişkin eklemek istediğiniz duygu/düşünce ve gözlemlerinizi nelerdir?” şeklinde yönetilen soruya ise aktarılan bilgiler çerçevesinde görüş belirten tüm katılımcıların ifadeleri Şekil 3'te belirtilmiştir. Yapılan çalışmada depremedelerin deprem sonrası kurulan çadır kentlerde kamu ve özel kesim aktörlerin dayanışma örüntülerinin tespit edilmesine ilişkin değerlendirme, öneri, eleştiri, duygu durumu temalarını tespit edilmiştir.

Tema	Kategori	Alt Kategori	Frekans
Değerlendirme			79
	Yorum Yapmama		4
	Olayı Canlandırma/Tasvir Etme		19
	Memnuniyet		23
	Beklenti		21
	Olumlama		12
Öneri			70
	Bireysel Tedbirler		5
	Destek ve Yardım Talep Etme		25
	İmara ve Yapılaşmaya İlişkin Öneriler		25
	Fiziki Düzenleme		13
	Yaptırım		2
	Denetim		10
	Kurumlara İlişkin Öneriler		15
	Yardım ve Destek Görevlerinin İyileştirilmesi		3
	Fiziki İyileştirme		6
	Bilgilendirme/Bilinçlendirme		5
İnsan Kaynağını Geliştirme		1	
Eleştiri			56
	Özeleştiri		3
	Sosyal Devlet, Yoksulluk Kültür Eleştirisi		5
	Toplumsal Eleştiri		9
	İsraf		2
	Bireylere Yönelik Eleştiri		20
	Kurumlara Yönelik Eleştiri		17
Duygu Durumu			93
	Endişe		19
	Empati		2
	Kurtulmak		3
	Kadercilik		6
	Üzüntü		14
	Korku		44
	Yılgınlık		3
	Öfke		2
Katılımcı Sayısı			298

Şekil 3. Tema ve Kategorilerin Görünümüne İlişkin Grafik

Her bir tema altında yer verilen kategoriler detaylandırıldığında kategoriler arasında değerlendirme teması altında memnuniyet ve beklenti kategorileri ön plana çıkarken, öneri teması altında destek ve yardım talep etme ile imara ve yapılaşmaya ilişkin önerilerin daha belirgin şekilde ifade edildiği görülmüştür. Eleştiri teması altında bireylere ve kurumlara yönelik eleştiriler ifade edilirken, içeriğine göre bireysel ve toplumsal eleştiriler belirtilerek özellikle deprem sonrası ev kiralının yükselmesi konusu vurgulanmıştır. Duygu durumu teması altında korku duygusunun ifadelerine daha çok yansıdığı görülürken, deprem esnasında bilinçli bir şekilde davranılmadığını ifade eden katılımcıların olduğu tespit edilmiştir. Bu aşamada araştırma kapsamında depremzedelerin görüşlerini ifade eden katılımcılara ilişkin yapılan kodlamalar temaların içeriğine göre sırasıyla kodlar üzerinden açıklanarak depremzedelerin anlatıları üzerinden deprem sonrası İzmir Depremi örneğinde depreme ilişkin toplumsal dayanışma olgusu yorumlanmıştır. Değerlendirme teması altında katılımcıların bilgileri katılımcı sıralaması üzerinden her bir kategori bağlamında detaylı bir şekilde aşağıda rapor halinde sunulmuştur. Araştırmada görüş ve önerilerini belirtilen 298 katılımcı arasından 79 kişinin değerlendirme teması altında verdiği görüşler MAXQDA programının rapor sonuçlarına dair sunduğu şekle uygun olarak yansıtılmıştır.

Katılımcılar arasından fikrini belirtmeyenler haricinde deprem esnasında neler yaşadığını betimleyen görüşlere yer verildiği görülmüştür. Depremzedelerin deprem esnasında düşüncelerini ve geçmiş izlenimlerini aktardığı görülürken, sonrasında yaşanan deneyimin olumsuzluğunun vurgulandığı tespit edilmiştir. Yakınlarının ve sevdiklerinin durumları, tekrar yaşama ihtimali ve belirsizliğin ifadelerine yansıdığı vurgulanmıştır.

Katılımcıların deprem sonrası çadır kentlerde temel ihtiyaçlara yönelik kendilerine sunulan hizmetten memnun olanların görüşlerinde kurumlar arasında iş birliği ve insanların duyarlı oldukları belirtilmiştir. Çadır kentlerin sonrasında ihtiyaçların karşılanmasına yönelik beklentiler dile getirilirken, ev gereksinimleri ve depremin yeniden yaşanmaması üzerine beklentilerin belirtildiği görülmektedir.

Olumlama şeklinde belirtilen diğer bir kategori özelinde ise depremzedelerin çadır kentlerinin olumlu yönleri olarak gördükleri husus yalnız olmadıkları düşüncesidir. Nitekim toplum olarak dayanışma ve yardımlaşmanın yeniden görüldüğünün ve yardımlaşmanın öne çıktığının belirtildiği tespit edilmiştir. Bu çerçevede değerlendirme teması altında aktarılan ifade özeri aşağıda Tablo 1'de paylaşılmıştır.

Tablo 1. Değerlendirme Temasına İlişkin Analiz Sonuçları

Değerlendirme Teması /Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Değerlendirme\Yorum Yapmama	Fikrim yok. (Katılımcı- 274; Bornova) Yok. (Katılımcı-319; Diğer İlçe)
Değerlendirme\Olayı Canlandırma/Tasvir Etme	Ölüm anlık bir şey. (Katılımcı- 272; Bornova) Aile olarak sürekli sallantı hissediyoruz. Psikolojik olarak kötü etkilendik. (Katılımcı-112; Buca) Tecrübe oluyor, zaman olmuyor. (Katılımcı-237; Buca) Allah bir daha yaşatmasın, ne yapsan anlamsız geliyor. (Katılımcı-59; Bayraklı) Hep televizyondan görüyorduk ya hani, “sesi mi duyan var mı? “Olayı gerçekten çok kötüyümüş. Bu olay cidden çok kötüyümüş. Tarifi yok bunun. (Katılımcı-63; Bayraklı) Çok etkilendim. Hayati bir tehlikem var sandım. (Katılımcı-98; Bayraklı) Bu deprem hayatımız boyunca görmediğimiz bir depremdi (Katılımcı-104; Bayraklı) Beynim şu an boş. Psikolojik tedavi görüyordum. Aile ve sevdiğim deprem anında ilk aklıma gelen insanlardı. Ya anneme ya yeğenlerime bir şey olsa diye düşündüm. (Katılımcı-170; Bayraklı) Dünyanın sonunun geldiğini düşündüm. (Katılımcı-179; Bayraklı) Marmara depremini TV’de gördüğümde üzüliyordum. Bizim başımıza gelse nasıl olur diye düşünüyordum. İnsanın başına gelince daha iyi anlıyormuş. Allah kimseyi evsiz bırakmasın, hepimizi korusun. (Katılımcı-189; Bayraklı) Çocuklarının hayatlarını düşüyorlar. Ekonomik açıdan kötü. (Katılımcı-216; Bayraklı) Şu an için çok kötü hissediyorum. Deprem biraz daha sürseydi bizim evde yıkılırdı. (Katılımcı-217; Bayraklı) Psikolojik olarak çok etkilendim. (Katılımcı-266; Buca) Zor bir durum. 1999 depreminin korkusu bizi burada tuttu. Çocuklarıma imkân sağlayamıyorum. (Katılımcı-130; Bornova) 1 hafta önce İstanbul’daki yeğenime dikkat edin dedim deprem için. Sonra burada oldu. İnsan ne olacağını bilmiyor. (Katılımcı-135; Bornova) Ağladım. Çok korktuk. Binaların üzerimize çökeceğini hissediyorum hep. Her zaman sallantı hissediyoruz. (Katılımcı-303; Diğer İlçe) Çok kötü duygulandım. Birine bir şey olma kaygısı, telefon hatlarının kötü olması bizi daha kötü yaptı. (Katılımcı-308; Diğer İlçe)
Değerlendirme\Memnuniyet	İlk iki gün yağma çok oldu, üzülüm. Türk askerinin ve polisinin çalışmaları, afet gönüllülerinin canla başla çalışması, İzmir halkının özverili beraberliği ortaya çıktı. Gurur duydum. Özlediğimiz değerleri yaşadık. (Katılımcı-148; Bayraklı) (Katılımcı-140; Bornova) Deprem sıkıntılı olsa bile yapılan yardım, ilgi ve alaka karşısında devletimiz milletin gücünü yanımda hissederek son derece gururlandım. Marmara depremindeki şartlar bu kadar elverişli değildi. Burada dayanışma daha fazlaydı. Gönüllülere ve İzmir halkına teşekkür ederim. Keşke her şehirde bu şekilde yardımlar olabilse. Halka minnet duyuyorum. Evsiz çocuklara sahip çıkıp onların da burada kalmasını istedim ama polisler onları burada barındırmak istemiyorlar. (Katılımcı- 275; Bornova) Ama burada hiç eksiklerimiz yok, canla başla çalışıyorlar. Gülen yüzlüler. (Katılımcı- 277; Bornova) Çadır kentten memnunuz. Temizlik, yemek sıkıntısı yok. Deprem sonrası kiraların artışı şikâyetçiyiz. (Katılımcı-287; Bornova) Yardımlardan ve gönüllülerin tavrından çok memnunuz. (Katılımcı-292; Bornova) Korku hissettik, Kızılay’ın yardımlarının beğendik (Katılımcı-229; Buca) Tüm ihtiyaçlar karşılandığı için çok mutluyum (Katılımcı-12; Bayraklı) İnsanların dayanışması beni çok mutlu etti (Katılımcı-16; Bayraklı) Buradaki her şey için teşekkürler (Katılımcı-32; Bayraklı) Kötü bir şey görmedim çok şükür çok yardımcı oluyorlar kimse mağdur değil şu an (Katılımcı-42; Bayraklı) Her şey şu an çok iyi gidiyor. Gönüllüler ve belediyeler çok iyi çalışıyor. Tuvaletler konusunda sıkıntı yaşıyoruz sadece. (Katılımcı-44; Bayraklı) Çok farklı yerlerden yardım gelmesi ve dayanışmadan ötürü çok duygulandım. (Katılımcı-82; Bayraklı) İnsanlar çok duyarlı, hayırsever. Belediye başkanına teşekkürler. (Katılımcı-160; Bayraklı) Her şey yolunda. (Katılımcı-161; Bayraklı) Fazlasıyla yardım aldığım, destek gördüğüm için çok mutluyum. (Katılımcı-167; Bayraklı) İlgiden ve yardımlardan memnunuz. (Katılımcı-168; Bayraklı) Ölenlere Allah rahmet eylesin. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve yardım edenlerden Allah razı olsun. (Katılımcı-176; Bayraklı) Herkes çok teşekkür ederim. (Katılımcı-184; Bayraklı) Bu dayanışma beni çok mutlu etti. Ancak izin almadan kameraya çekip görüntülerimizi almaları rahatsız etti. (Katılımcı-131; Bornova) Yardımlar çok iyi. Gönüllü insanlar var olsun, mutluyum burada olmaktan. Eksiklerin giderilmesi bizi iyi hissettiriyor. (Katılımcı-304; Diğer İlçe) Mağdur olmadım. Sokakta kalmadım. Devletin her yardımı geldi, hala geliyor. (Katılımcı-311; Diğer İlçe) Gönüllülerden ve AFAD’dan memnunuz. (Katılımcı-329; Diğer İlçe)

Değerlendirme Teması /Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Değerlendirme\Beklenti	<p>26: Havalara soğumadan ailemle eve yerleşmek. (Katılımcı-144; Bornova)</p> <p>Biz ne olacağız? Kalacak yer istiyorum. (Katılımcı-301; Bornova)</p> <p>Bugün artık eve gitmek istiyorum. Biz ayakkabısız dururuz ama çocuklar çok önemli (Katılımcı-236; Buca)</p> <p>Bir an önce bu durumu atlatmak ve bir an önce evlerimize gitmek istiyoruz. (Katılımcı-111; Buca)</p> <p>Tekrarının olmasını istemiyorum. (Katılımcı-239; Buca)</p> <p>Herkes psikolojik destek alsın çok iyi olur. (Katılımcı-78; Bayraklı)</p> <p>Hasar konut belirsizlikleri giderilmeli. Evimizin yerine, yenisi mi yapılacak? Barınma olanakları nasıl olacak belirsiz, resmi makamlar cevap vermiyor. Herkes birbirine atıyor. (Katılımcı-89; Bayraklı)</p> <p>Düşünemiyoruz. Keşke yaşanmasaydı. Can kayıpları olmasaydı. (Katılımcı-93; Bayraklı)</p> <p>Allah bir daha göstermesin. (Katılımcı-101; Bayraklı)</p> <p>Allah kimseye bu durumu yaşatmasın. Çok kötü anları. (Katılımcı-157; Bayraklı)</p> <p>Allah bir daha yaşatmasın. (Katılımcı-166; Bayraklı)</p> <p>Allah bize bir daha yaşatmasın. (Katılımcı-178; Bayraklı)</p> <p>Allah kimseye göstermesin. Gece soğuk, çocuklar için sorun oluyor. Ev tutuldu ama evde çatlak olmamasına dikkat ediliyor. (Katılımcı-188; Bayraklı)</p> <p>AFAD gönüllülerinin iyi seçilmesini bekliyoruz. (Katılımcı-195; Bayraklı)</p> <p>Şu an sadece evimizin hasar durumundan emin olmak istiyoruz. Sadece dışardan baktılar. Hasarsızlık raporlarına güvenmiyoruz emin değiliz. Yıkılan binalar var. (Katılımcı-212; Bayraklı)</p> <p>Allah inşallah bir daha göstermesin. (Katılımcı-258; Buca)</p> <p>Allah bir daha yaşatmasın. (Katılımcı-260; Buca)</p> <p>Evlerin sağlam olmasını istiyorum. (Katılımcı-133; Bornova)</p> <p>Rabbim bir daha kimseye yaşatmasın. Önlemler alınmalı, binaların sağlamlaştırılması gerekli. (Katılımcı-318; Diğer İlçe)</p> <p>Kiralara %25 zam yapılmış. İnsanlar mağdur ediliyor. Evleri yıkılanlara indirim yapılmalı. (Katılımcı-325; Diğer İlçe)</p> <p>Deprem hiç olmasın. İnsan korkuyor. Sürekli korku içindeyiz. (Katılımcı-332; Diğer İlçe)</p>
Değerlendirme\Olumlama	<p>İnsanların afet sonrası yardımlaşmalarının arttığını ve aslında bu olaylar yaşanmadan gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini düşünüyorum. (Katılımcı- 270; Bornova)</p> <p>İnsanların dayanışması ve yardımlaşmasını bir defa daha gördük. İzmir birbirine kenetlenmiş bir şehir. Ne ihtiyacımız varsa karşılanıyor. Her şey mükemmel. İnsan anlatırken bile duygulanıyor. (Katılımcı-281; Bornova)</p> <p>Hiç yalnız hissetmedik. Buradaki herkes birbirine yardımcı oldu. (Katılımcı-283; Bornova)</p> <p>Sağlığımız yerinde, ölen olmadı, ondan mutluyuz. (Katılımcı-115; Buca)</p> <p>Dayanışma çok güzel. (Katılımcı-22; Bayraklı)</p> <p>Herkes birbirine yardım etti. Çok mutlu oldum. (Katılımcı-58; Bayraklı)</p> <p>Herkes birlik içinde birbirine yardım etti. Bilim insanları depremi bilmelerine rağmen önlem alınmadı. (Katılımcı-173; Bayraklı)</p> <p>Çocuklar ile çalışmalar hoşuma gidiyor. AFAD ve Kızılay eksikleri tam kontrol edemiyor. Covid'in yayılması konusunda ihmalkârlar. (Katılımcı-187; Bayraklı)</p> <p>Birlik beraberlik, yardımlaşma. Sosyal yardım kuruluşları çok iyiydi. Herkes yardımlaştı ve bu bir örnek oldu. (Katılımcı-203; Bayraklı)</p> <p>Gönüllüler ayrıca çok destek verdi. Her şeyden çok geliyor. Herkes canla başla yardım ediyor. (Katılımcı-210; Bayraklı)</p> <p>Zor bir durum. Havalara soğuk oluyor. Çocuklar var. Devletimizden Allah razı olsun. Ellerinden geleni yapıyorlar. Ben kendi çocuğuma bu kadar bakamazdım. Mağdur etmediler. (Katılımcı-121; Bornova)</p> <p>Burada çok destek oldular. Düzene bir an önce girilir. Yapılar denetlenir. (Katılımcı-312; Diğer İlçe)</p>

Öneri teması altında katılımcıların ifade içeriklerinin çeşitlenmesinden dolayı alt kategoriler bağlamında fiziki düzenleme ve destek/yardım alma görüşlerinin ifade edildiği görülmektedir. Bu tema altında görüş ve önerileni belirtilen 70 katılımcı bulunmaktadır. Depremzedeler yaşadıkları olumsuzluğun giderilmesi ve gerekli tedbirlerin alınmasında sorumluluğu paylaşımları gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcıların depreme hazırlık sürecinde tecrübe sahibi olunması ve depremde göçük altında mahsur kalınması durumunda bireysel ihtiyaçlarını yönelik deprem çantasının önemi belirtilmiştir.

Bireysel tedbirlere yönelik gereksinimlerini karşılamaları gerektiğini belirten katılımcıların yanında kurumlardan psikolojik ve maddi desteğe ihtiyaçlarının olduğunu ileten katılımcıların kentsel dönüşüm, nakdi yardım, temel ihtiyaçlar, deprem esnasında devam eden eğitim-öğretim süresinde çocukların süreçten uzak kalmamaları gibi farklı başlıklarda görüşlerin dile getirildiği anlaşılmıştır. Depremzedelerin deprem sonrası normalleşme süreçlerini hızlandıran adımlarla birlikte psikolojik destek, depremin sonrası yaşanan olumsuz tecrübelerin giderilmesi konularına eğildikleri de görülmüştür. Örneğin UNICEF ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ortak çalışması *Van-Erciş Depremleri Sonrası Yürütülen Psikososyal Destek Programları Değerlendirme Raporu*'na göre afet

durumunda, daha çok çocuklar ve kadınlar ilk aşamada aile desteğine ihtiyaç duymakta olup aile desteğinin yanında verilen profesyonel destek aile birlikteliğini ve toplumsal dayanışmayı olumlu yönde etkilemektedir (UNICEF ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015: 106). Nitekim 2011 Van Depremine kadar çok yetersiz kalan psikososyal hizmetlerin Van Depremi sonrasında ilerleme kaydettiği ancak kamu kurum ve kuruluşlarından ziyade sivil toplum kuruluşları eliyle yürütüldüğü görülmüştür. Özellikle Afetlerde Psiko-Sosyal Hizmetler Birliği üyesi dernekler aktif olarak deprem bölgesinde faaliyet yürütmüşlerdir (Altun, 2016:195).

Konutların depreme dayanıklılığı, fiziki denetim süreçleri ile kiracıların veya ev sahiplerinin tutacakları evlerin depreme dayanıklı olup olmadığı ya da bu süreç içerisinde yapıların denetimleri hakkında resmi bilgi edinmelerinin gerekliliği de depremedelerce vurgulanmıştır. Tedbir kavramının yardımdan daha önemli olduğunu belirten bir katılımcının görüşü kayda değerdir.

Kurumlar arası iş birliği, belediyelerin deprem sonrasında yardımlarını depremedelere ulaştırma noktasında öngörülebilirliği ve görev alan kurum ve kuruluşların organizasyonları arasında iş birliği yardım ve desteklerinin iyileştirilmesi kategorisi altında ifade edilen görüşler arasında yer almıştır. Depreme ilişkin caydırıcı yaptırımların özellikle imar ve fiziki düzenlemelerde sorumluluğu olan bireylere uygulanması, denetimlerin binaların fiziki özelliklerin yapılandırılması noktasında çalışmalar ile desteklenmesi hususları diğer ifade edilen görüşlerdendir. Depremde bireylerin bilinçlendirilmesi, deprem öncesi sigortaların yapılmasının yanında deprem esnasında binaların güvenli yerlerine ulaşma noktasında fiziki ve güvenilir bölmelerin inşa edilmesi, deprem esnasında yapılması gerekenlere dair bireylerin bilgi birikiminin artırılması öne çıkmıştır.

Depreme ilişkin katılımcılarının önerilerin depremin öncesi ve sonrası ile deprem esnasında neler yapılabileceğine yönelik geniş yelpazede yayılım gösterdiği görülmüştür. Binaların inşa sürecinde dayanıklı yapılması ve bu süreçlerin kontrol edilmesi, olumsuzlukların tespit edilmesi durumunda yaptırımların ağır olması, depreme ilişkin konutların sigortalanması, eski yapı binaların tespit edilerek güçlendirilmesi bu açıdan önemlidir. Bununla beraber özellikle konut alımı ve kiralama sürecinde deprem öncesi hazırlık süreçlerine dair binaya ilişkin neler yapıldığının ilgililere resmi evraklar üzerinden bildirilmesi zorunluğu görüşleri uygulamaya dönük öneriler arasında değerlendirilmiştir.

Katılımcıların deprem öncesine dair olumsuzlukların çözüm üretilmesinin yanında deprem esnasında önceden yapılan fiziki hazırlıklarla birlikte deprem esnasında nasıl hareket etmeleri gerektiği noktasında bireysel tedbirleri vurgulamaları da bireyin sorumluluğu paylaşımı açısından önemli bir bulgudur. Depreme ilişkin önerilerin yaşanan depremin hemen sonrasında fiziki ve sosyal çevreyi ele alan geniş bir ölçekte bulgular üretmesi depremedelerin tecrübelerin aktarımlarında çok yönlü bir tema sunumu açısından önemli görülmüştür.

Tablo 2. Öneri Temasına İlişkin Analiz Sonuçları

Öneri Teması/Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Öneri\Bireysel Tedbirler	Aslında bu olaylar yaşanmadan gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini düşünüyorum. (Katılımcı-270; Bornova) Deprem bölgesi olduğumuz için bunlara alışmalı ve tedbir almamız. Sadece televizyon ve kulak duyularıyla olamaz. (Katılımcı-231; Buca) Dona kalmak yerine tecrübemin olması gerektiğini gördüm (Katılımcı-31; Bayraklı) Pandemi sürecinde çadırda kalan insanlar için corona testi yaptırılmalı. (Katılımcı-163; Bayraklı) Evleri araştırmak çok önemli. Deprem çantasının olması önemli. (Katılımcı-265; Buca)

Öneri Teması/Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Öneri\Destek ve Yardım Talep Etme	<p>Deprem sosyo-ekonomik yardımları geliştirdi. (Katılımcı-150; Bornova)</p> <p>Sağlamlığa önem verecek. Maddi yardıma ihtiyaç var. (Katılımcı-278; Bornova)</p> <p>Fırsatçılar kandırmaya çalıştı. Ev konusunda çok mağdum, Askere gideceğim için iş bulamıyorum. Maddi desteğe ihtiyacım var. (Katılımcı-282; Bornova)</p> <p>Önlemler arttırılsın, mağdurlara yardım edilsin (Katılımcı-227; Buca)</p> <p>Yardım almadım, almak isterdim. (Katılımcı-117; Buca)</p> <p>Allah yardımcımız olsun yardım etsinler de evimiz olsun kızımın evi yıkıldı. 3 oğlan gönderdim askere 6 sene hizmet ettiler karşılığı bu mu? (Katılımcı-26; Bayraklı)</p> <p>Örgütlenme eksikliği. Alanda örgütlenmeyi bilen insanlar yer almalı. (Katılımcı-46; Bayraklı)</p> <p>Sonrası için devletin nasıl bir yardım sağlayacağı konusunda endişeliyiz. (Katılımcı-62; Bayraklı)</p> <p>Evlerini, eşyalarını kaybeden depremedelere; beyaz eşya, mobilya, ev eşyası bu işleri yapan şirketlerce destek bekliyoruz. Arçelik, Vestel gibi. (Katılımcı-70; Bayraklı)</p> <p>Ülkenin suyuna antidepresan karıştırınsınlar. (Katılımcı-88; Bayraklı)</p> <p>Devlet nakdi yardım etsin. (Katılımcı-94; Bayraklı)</p> <p>Yardım kolları mükemmel. Psikolojik ve maddi desteğe ihtiyacımız var. Haftaya okullar açılıyor. Ve teknolojik aletler yok. Türkiye’de bir kadın olarak eğitimime mi, şahsıma mı yoksa ihtiyaçlara mı para harcayacak, bu konuda iyileştirme yapılmalı. (Katılımcı-156; Bayraklı)</p> <p>Maddi ve manevi destek istiyor çünkü hayata sıfırdan başlayacak. (Katılımcı-175; Bayraklı)</p> <p>Sadece büyüklerimin yanımda olmasını istiyorum. Yardımlar bize ulaşmıyor, nakit yardım olsa iyi olur. (Katılımcı-180; Bayraklı)</p> <p>Psikolojik destek arttırılmalı. (Katılımcı-193; Bayraklı)</p> <p>İnsanlara psikolojik olarak destek olmak ve onların yanında olmak istiyorum. (Katılımcı-194; Bayraklı)</p> <p>Kentsel dönüşüm kabul edilmedi. Kentsel dönüşüm istiyoruz. (Katılımcı-208; Bayraklı)</p> <p>Dezenfektan, maske, kışlık giyecek ihtiyacı. (Katılımcı-255; Buca)</p> <p>Çocuklarımızın uzaktan eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasını istiyorum. (Katılımcı-124; Bornova)</p> <p>Sadece yardımların ihtiyacı olana gitmesini istiyorum. Korkarak duruyoruz. Torunlarımızın uzaktan eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasını istiyorum. (Katılımcı-125; Bornova)</p> <p>Sokakta kalmak istemiyoruz. Başka bir şey düşünmüyoruz. (Katılımcı-305; Diğer İlçe)</p> <p>Ortalıkta kaldık çocukla. (Katılımcı-331; Diğer İlçe)</p> <p>Evsiz kaldım, yardımlara muhtacım. Eşim de çalışmıyor, işi yok. (Katılımcı-334; Diğer İlçe)</p> <p>Mağduriyetimin giderilmesini istiyorum. (Katılımcı-336; Diğer İlçe)</p>
Öneri\İmara ve Yapılaşmaya İlişkin Öneriler\Fiziki Düzenleme	<p>Bina dönüşümleri yerine parsel dönüşümlerin daha sağlıklı olacağını düşünüyorum. Tedbir, yardımdan daha önemli. Deprem sosyo-ekonomik yardımları geliştirdi. (Katılımcı-150; Bornova)</p> <p>Binalara dayanıklılık testi yapılarak, kiracılara gösterilmelidir. (Katılımcı-247; Buca)</p> <p>Binaların çok katlı olmasını istemiyorum (Katılımcı-38; Bayraklı)</p> <p>Konutlar dikkat edilerek yapılmalı, müteahhitlerin vicdanına bırakılmamalı. (Katılımcı-57; Bayraklı)</p> <p>Devlet, hepsini yıksın, yeniden yapsın. (Katılımcı-66; Bayraklı)</p> <p>Yok ama binaları kötü yapmasalar çok iyi olur. Zemin kötü, binalar büyük. (Katılımcı-71; Bayraklı)</p> <p>Daha az katlı evlerin yapılmasını beklerim. (Katılımcı-74; Bayraklı)</p> <p>Az katlı binalar eskide olsa hasar görmedi. Yüksek apartmanlar hasar gördü. Buranın zemini yumuşak. Çok katlı olamaz. (Katılımcı-99; Bayraklı)</p> <p>Hiç tecrübe etmediğim bir şeydi. Sağlam evler yapılsın istiyorum. (Katılımcı-154; Bayraklı)</p> <p>Buradaki bina katları çok orantısız herkese eşit kat verilmesi ona göre oranlama yapılması lazım. (Katılımcı-211; Bayraklı)</p> <p>Binaların sağlam yapılması gerekiyor. (Katılımcı-251; Buca)</p> <p>Eski ve yeni binalar için önlem alınmalı. (Katılımcı-136; Bornova)</p> <p>Rabbim bir daha kimseye yaşatmasın. Önlemler alınmalı, binaların sağlamlaştırılması gerekli. (Katılımcı-318; Diğer İlçe)</p>
Öneri\İmara ve Yapılaşmaya İlişkin Öneriler\Yapırım	<p>Bence müteahhitlerin mühendislerin dikkatli olması lazım bir daha yaşamayalım ağır ceza gelsin (Katılımcı-29; Bayraklı)</p> <p>Deprem sonrası, tüm evlerin gözden geçirilmesi mutlak destek alanları, duvarlar kırıldığı için genişletmek için ceza verilmesi. (Katılımcı-102; Bayraklı)</p>

Öneri Teması/Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Öneri\İmara ve Yapılaşmaya İlişkin Öneriler\Denetim	Binalar kontrol edilsin (Katılımcı-228; Buca) Zemin kolonlarını kesmişler akrabamız orada öldü buranın altı bataklık denetimlerin artması lazım TOKİ evlerinin yapılması lazım buradan gitmek istiyorum buraya dönüşüm yapılmasını istiyorum. (Katılımcı-17; Bayraklı) Evleri yapacak insanlar kontrol edilmeli. Bilen kişiler yapmalı. (Katılımcı-92; Bayraklı) Kontrol edilmesi gerek eski binaların. (Katılımcı-200; Bayraklı) Binaların yapımında daha dikkatli bir teftiş gerekiyor. İnsanlar öldükten sonra insanların sağlığını düşünceleri saçma. Binalar yapım aşamasında kontrol edilmeli, sonra değil. (Katılımcı-201; Bayraklı) Yapılar kontrol altında tutulmalı, önlemler alınmalı. (Katılımcı-248; Buca) Müteahhitlere dikkat edilsin. (Katılımcı-257; Buca) Burada çok destek oldular. Düzene bir an önce girilir. Yapılar denetlensin. (Katılımcı-312; Diğer İlçe) Gerekli tedbirler alınmalı. (Katılımcı-324; Diğer İlçe)
Öneri\Kurumlara İlişkin Öneriler\Yardım ve Destek Görevlerinin İyileştirilmesi	Deprem olduğu ilk an belediyelerin oraya gitmesi gerekiyor ihtiyaçların belli yerlere değil de her yere ulaşması gerekiyor. (Katılımcı-15; Bayraklı) Belediye ve STK'ların ayrı hareket etmesi lazım (Katılımcı-23; Bayraklı) Kurumlar arası iş birliği ve organizasyon geliştirilmeli. Gelecek kaygısı yaşıyoruz. (Katılımcı-328; Diğer İlçe)
Öneri\Kurumlara İlişkin Öneriler\Fiziki İyileştirme	Binalar sağlamlaştırılmadı. (Katılımcı-284; Bornova) Ev eşyaları bile dayanıklı olmalı. (Katılımcı-225; Buca) Tedbir alınsın. (Katılımcı-238; Buca) Devlet güçlendirme çalışmalarını daha iyi yapmalı binalar testlerden geçirilmeli (Katılımcı-33; Bayraklı) Binanın dönüştürülmesi gerektiriliyor. (Katılımcı-73; Bayraklı)
Öneri\Kurumlara İlişkin Öneriler\Bilgilendirme/Bilinçlendirme	İnsanlar eğitimsiz. Daha çok insanların ulaşabileceği eğitimler vermeliler. Binalar sağlamlaştırılmadı. (Katılımcı-284; Bornova) Deprem hemen unutulmaması ve toplumun bu konuda daha çok bilinçlendirilmesi gerektiğini afet olmadan önce gerekenlerin yapılması gerektiğini düşünüyorum. (Katılımcı-50; Bayraklı) Hiç kimse hala ders almadı. Bence tatbikat yapılmalı. Psiko-sosyal destek, bireysel olarak verilmeli. Depremle yaşamayı öğrenemedik. (Katılımcı-61; Bayraklı) Devletin insanları bilinçlendirmesi gerekiyor. İnsanların evlerinde deprem için bir bölüm yapılmasının gerektiğini düşünüyorum. Merdivenin binadan bağımsız bir sağlamlığı olması gerektiğini düşünüyorum. (Katılımcı-197; Bayraklı) İnsanların bilinçlenmesi lazım. Ben de dahil deprem sigortası yaptırmıyoruz, çanta hazırlamıyoruz. Bazı şeyleri çabuk unutuyoruz. İmar affından yararlanmıştık ancak hiç ölçüm yapılmadı, örnek alınmadı. (Katılımcı-323; Diğer İlçe)
Öneri\Kurumlara İlişkin Öneriler\İnsan Kaynağını Geliştirme	Devletin güçlü. Bölünmenin az olduğunu. Deprem önemli. STK önemli. (Katılımcı-199; Bayraklı)

Eleştiri teması altında 56 katılımcıların görüş belirttiği anlaşılmıştır. Eleştiri temasına yönelik kategorilerin depremzedelerin hasar gören binaların öncesinde fiziki durum ve yapılan araştırmaların yetersizliğine yönelik görüşleri içerdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında deprem sonrası ev kiralılarının yükselmesi en çok vurgulanan görüşler arasında yer almıştır. Eleştiri teması altında katılımcıların görüşleri çerçevesinde oluşan kategorilerin özeleştiri, sosyal devlet, yoksulluk ve kültür eleştirisi, toplumsal eleştiri, israf, bireye yönelik eleştiri ve kurumlara yönelik eleştiriler olduğu katılımcıların aktarımlarından anlaşılmıştır.

Özeleştiri kategorisi altından katılımcıların görüşlerinin depreme hazırlık ve deprem esnasında yaşanan panik nedeniyle oluşan duygu durumunun davranışlara etkilemesine göre şekillenirken deprem esnasında bilinçli olmanın önemi vurgulanmıştır. Nitekim AFAD'ın verdiği bilgilere göre 25 Mayıs 2014 tarihinde Çanakkale'de meydana gelen 6,5 şiddetindeki depremde göçük altında kalan insan olmamasına rağmen 266 kişi panik ya da bilinçsiz davranışlarda bulunmaları nedeniyle yaralanmışlardır (Çoban ve Diğerleri, 2017: 115). Katılımcıların olayların etkisinin çabuk unutulduğunu belirterek depreme hazırlıklı olunması noktasında gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Sosyal devlet, refah ve kültür eleştirisinde ise imkânsızlıkların durumu daha kötüleştirdiği, deprem sonrası yapılan harcamaların dağıtımı konusunda görüşler ifade edilmiştir.

Deprem sonrası toplumsal eleştiriler ise kendi içerisinde farklı boyutlardan oluştuğu görülmektedir. Deprem sonrasında konut kiralılarının yükselmesi eleştirilirken, deprem öncesine dair süreçte binaların yapımında görev

alanların yükümlülüklerini hakkıyla yerine getirmeleri gerektiği belirtilmiştir. Kurumlardan gelen yardımlara yönelik bazı eleştiriler ise binaların kontrolü, yardımların geç gelmesi, toplanma alanlarının yetersizliği ve etkinlikler ile yapılan yardımlara ilişkin denetim eksikliği konularında olduğu anlaşılmıştır.

Kurulan çadır kentlerde ilk başta organizasyon eksikliği olduğu belirtilirken, ihtiyacı olmayanların da yer aldığı ifade edilmiştir. Düşük gelirli insanların depremden daha çok etkilendiğinin belirtilmesinin yanında depremden etkilenenlerin yanında ihtiyacı olmadan gelenler olduğuna yönelik görüşler yer almaktadır. Deprem mevzuatının düzenlenmesi sonrasında yeni yapılmış evlerden ziyade depremden etkilenenlerin eski yapılar olduğunun belirtilmesi ise deprem sonrası geniş ölçekte yapılması gerekenler adına öncelik durumunun belirlenmesi açısından önemli bir ayrıntıdır.

Yardımların çadırlar üzerinden yapılması gerektiği vurgulayan katılımcıların depremden birkaç gün sonrasında düzen ve organizasyon eksikliği olduğunu vurgulayan görüşü çadır kentlerde deprem sonrası organizasyon sürecine dair yapılan eleştiriler arasında yer almaktadır. Depremde görev alan kurum ve kuruluşlar ile gönüllülerin tarafından yapılan yardımların israf edildiğinin ifade edilmesi ise diğer eleştirilen başlıklar arasında yer almıştır.

Tablo 3. Eleştiri Temasına İlişkin Analiz Sonuçları

Eleştiri Teması/Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Eleştiri\Özeleştiri	Depreme daha çok hazırlıklı olabilseydim. (Katılımcı-198; Bayraklı) Panik, korku, tedbirsizlik. (Katılımcı-267; Buca)
Eleştiri\Sosyal Devlet, Yoksulluk Kültür Eleştirisi	Ülke yönetiminin berbat olduğunu, insan değerinin olmadığı, zenginlerin her zaman yaşadığı, fakirlerin ölmeye mahkûm olduğunu çok daha iyi anladım. (Katılımcı-110; Buca) Aldığım para, kira, elektrik, su, tüp gibi temel ihtiyaçlarıma gidiyor elimde sıfır tı ile ay sonunu getiriyorum vergi affı çıkmış, ödemeyi istiyorum fakat nasıl ödeyeceğim? Almaya gelince alıyor devlet söke söke hem de. (Katılımcı-7; Bayraklı) Herkes birlik içinde birbirine yardım etti. Bilim insanları depremi bilmelerine rağmen önlem alınmadı. (Katılımcı-173; Bayraklı) Depremle ilgili paraları depreme harcasınlar. (Katılımcı-256; Buca)
Eleştiri\Toplumsal Eleştiri	Kıralar çok yükseldi. (Katılımcı-147; Bornova) İşsizim kalacak yerimiz, paramız yok. Fırsatçılar çok. Herkesin elini taşın altına koyması gerekiyor. Herkes çıkarını gözetiyor. Büyük yaralar aldık. Derin izler kalacak. Yine aynı sorunlarla yaşayacağımıza eminiz. Üzgünüz. (Katılımcı-153; Bornova) Birçok insan fırsatçı. Kiraların fiyatlarını hemen yükseltmişler. Ama burada hiç eksikimiz yok, canla başla çalışıyorlar. Gülen yüzlüler. (Katılımcı- 277; Bornova) Gönüllülere teşekkür ediyorum. Görevini yapanlara teşekkür ediyorum. Diyanetin destek olmamasına sinirlendim. Bu yüzden dini sorguluyoruz. Deprem ve bu tür felaketlerin daha çok sınıfsal olduğunu düşünüyorum. Düşük gelirli ailelerin daha çok etkilendiklerini düşünüyorlar. (Katılımcı-116; Buca) Sosyal medya da çok fazla yalan haber yapılıyor. (Katılımcı-24; Bayraklı) Hep kalabalık ortamlarda tartışılan konu şu an rant. Ev sahipleri hasarsız rapor alma peşindeler kaçan kiracılara depozitolarını vermeyeceğiz diyorlar mesela kimse çürük binalarından vazgeçmek istemiyor maalesef, stokçuluk var tabi bide. (Katılımcı-43; Bayraklı) Deprem ilk anında organizasyon eksikliği ve sonrasında kiralara artması. Fırsatçılık. (Katılımcı-48; Bayraklı) Deprem yönetmeliğinden sonra binalarda hasar yok. Dernek eskiden denetimde yetersiz, kötü hala eski teknoloji ile yapılan evlerin yenilenmesi yanlış. (Katılımcı-100; Bayraklı) Cumartesi geldim, yarısı ihtiyacı olmayanlar. İhtiyacı olanlar dışarıda kaldı. Uyumadım hiç, sabaha kadar. Evi yıkılanlar vardı ama parkta rakı ve şarapla eğlenen gençler vardı. Parktaki ortam şen şakrak, afetten uzak bir ortamdı. Bu çok yanlış oldu bence. 10 yaşındakiler de 70 yaşındakiler de hırsızlık yaptılar. Çadırda kalmayanlar, sabahdan gelip akşama kadar Pazar arabasına doldurup götürülenler vardı, sonra polis deyince kaçtı. (Katılımcı-174; Bayraklı)
Eleştiri\İsraf	İsraf olmaya başladı daha zor durumda olanlara gitsin. (Katılımcı-109; Buca) Eve girerken korkuyorum. Deprem psikolojik bir etkisi oldu. Toplama alanında fazla israf olması çok kötü. Her yönden güçlü bir dayanışma var. Bazı insanlar da çıkarıcı yaklaştı. Buradan eşya koparmak için gelmişler. (Katılımcı-309; Diğer İlçe)

Eleştiri Teması/Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Eleştiri\Bireylere Eleştiri	Yönelik İnsanlar faydacılık peşinde. Öğrenciler ikinci planda. (Katılımcı-280; Bornova) Fırsatçılar kandırmaya çalıştı. Ev konusunda çok mağdum, Askere gideceğim için iş bulamıyorum. Maddi desteğe ihtiyacım var. (Katılımcı-282; Bornova) Deprem sonrası kiraların artışından şikâyetçiyiz. (Katılımcı-287; Bornova) Müteahhitlerin daha iyi çalışması lazım. Ev eşyaları bile dayanıklı olmalı. (Katılımcı-225; Buca) Müteahhitler doğru düzgü çalışmadı. İşi bilen insanlar yapmalı. İnsan canından oluyorlar. (Katılımcı-107; Buca) Kiralar arttı evimde oturamıyorum. İşim ve maaşım hakkında belirsizlik mevcut. (Katılımcı-9; Bayraklı) Çok fazla haksızlık var ihtiyaçları olmadığı halde eşya alıyorlar. (Katılımcı-20; Bayraklı) Fırsatçılardan çok şikâyetçiyim ev bulamadım (Katılımcı-34; Bayraklı) Fırsatçılar yüzünden kiralar yükseldi. (Katılımcı-83; Bayraklı) Bazı insanlar çok yardımsever. Bazıları çok kötü. Evinden hasar olmayıp, yardım alanlar var. Kiralar yükseldi. (Katılımcı-87; Bayraklı) İlk 3-4 gün çok ilgilendiler ama bugün panayıra döndü. Çadırlarda kalanlara bir şey kalmadı. Düzen yok, adaletli davranmadılar. Dışarıdan gelenle halkımıza tecavüz ettiler. Burada çeyiz düzen de oldu ama bir yemeği zor aldım Bornova Kaymakamlığından. Kendi ilçemde mağdur oldum. Direk çadırlara gitmeliler yardım için, bu derneklere, kuruluşlara değil. (Katılımcı-172; Bayraklı) İnsanlar kendi çıktığı evi kiraya vermeye çalışıyor. (Katılımcı-120; Bornova) Kimse bu durumu yaşamamın çok zor. Kiralar arttı. Mağdur ediliyor insanlar. (Katılımcı-128; Bornova) Bu dayanışma beni çok mutlu etti. Ancak izin almadan kameraya çekip görüntülerimizi almaları rahatsız etti. (Katılımcı-131; Bornova) Eve girerken korkuyorum. Deprem psikolojik bir etkisi oldu. Toplama alanında fazla israf olması çok kötü. Her yönden güçlü bir dayanışma var. Bazı insanlar da çıkarıcı yaklaştı. Buradan eşya koparmak için gelmişler. (Katılımcı-309; Diğer İlçe) Kiralar çok yüksek, yeni eve çıkmayı düşünmüyoruz bile. (Katılımcı-317; Diğer İlçe) Çadırdakiler araştırılsın. Yardımları sömürüyorlar. İhtiyaçları olmayan insanlar, ihtiyacı olanların hakkını sömürüyor. (Katılımcı-320; Diğer İlçe) Kiralara %25 zam yapılmış. İnsanlar mağdur ediliyor. Evleri yıkılanlara indirim yapılmalı. (Katılımcı-325; Diğer İlçe) Birini ben ihbar ettim, çadırların içini toparlamaya gelenler torba torba bir şeyler taşıyor. Yeni yeni paketleri taşıyordu. (Katılımcı-333; Diğer İlçe)
Eleştiri\Kurumlara Eleştiri	Yönelik Ne bileyim. Devletin bina yapımında dikkatli olmasını isterdim. (Katılımcı-141; Bornova) Yetkililerin vatandaşlara güven vermesi gerekiyor. (Katılımcı-145; Bornova) Keşke o binalar bilirkişiler tarafından tespit edilip, insanların canları yanmadan, devletin kontrolü altında bir yere yerleştirilseydi. (Katılımcı-294; Bornova) Enkaz altında kalsak daha iyiydi AFAD yüzünden (Katılımcı-219; Buca) Binaya güvenimiz sarsıldı, yardımlar geç geldi. Ayrımlar yapıldı. (Katılımcı-244; Buca) İBB'ye başvurmak istedim. Kira kontratı istedim. Kimin aklına geldi bu? Sonra buldum gönderdim. Yanıt: Pdf gönderin oldu. E-imza istedi. Sonra sistem kitlendi. Korkunç prosedür. (Katılımcı-52; Bayraklı) Kamu kurumlarından daha çok yardım görebilirdik. Kiracıların hakkı daha çok gözetilmeli. (Katılımcı-65; Bayraklı) Gönüllüler çok fazla bu işlerin yoluna girmesi gerekiyor. Yetkililer çok yavaş. (Katılımcı-95; Bayraklı) Berbat (Katılımcı-96; Bayraklı) Daha hızlı hizmet alınması lazımdı. Portatif tuvaletler olması lazım. Duş alınabilecek olanaklar sağlanması lazımdı. Çadırlarda şarj edemiyorsun. Her kafadan her türlü ses çıkıyor. Bazıları eve girin bazıları girmeyin diyor. (Katılımcı-158; Bayraklı) Çocuklar ile çalışmalar hoşuma gidiyor. AFAD ve Kızılay eksikleri tam kontrol edemiyor. Covid yayılması konusunda ihmalkârlar. (Katılımcı-187; Bayraklı) Devletten yardım görmedik. Afet döneminde görevlilerin iyi seçilmesi gerekiyor. (Katılımcı-196; Bayraklı) Yardımlar çok fazla ancak koordineli değil (Katılımcı-202; Bayraklı) Yapılan yardımlarda kontrol yok. (Katılımcı-262; Buca) Beklediğim yardımı göremedim. İkinci el eşyalar verildi. (Katılımcı-263; Buca) Yeterli toplanma alanı ve faaliyet olmadı. (Katılımcı-322; Diğer İlçe)

Duygu durumu teması altında 93 katılımcının görüşleri rapor halinde aşağıda sunulmuştur. Korku ve endişe duygularının sıklıkla vurgulanan ve deprem ve sonrasında benzer durumu yeniden yaşanılacağına ilişkin aktarımların karşılıklı olarak ifade edildiği görülmektedir. Aile yakınları için endişeli olduklarını dile getiren katılımcıların deprem esnasında duygu durumlarını özellikle panik, üzüntü, endişe ve korku kavramları üzerinden yansıttıkları görülmüştür. Deprem sonrasında nasıl bir yaşam süreceğine dair endişelerini dile getiren katılımcıların deprem anına ilişkin yaşadıklarını duygu durumları üzerinden ifade ettikleri görülmüştür. Söz konusu ifadeler, depremlere hazırlık konusunun ne denli önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 4. Duygu Durumu Temasına İlişkin Analiz Sonuçları

Duygu Durumu Teması/Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Duygu Durumu\Endişe	<p>Çocuklar için endişeliyim. (Katılımcı-300; Bornova) Korku ve panik içindeyim. (Katılımcı-19; Bayraklı) Kötüyüm (Katılımcı-27; Bayraklı) Yakın kaybından dolayı ağır üzüntü, panik. (Katılımcı-55; Bayraklı) Sonrası için devletin nasıl bir yardım sağlayacağı konusunda endişeliyiz. (Katılımcı-62; Bayraklı) Buranın zemininde bir problem olduğunu ve niye zamanında böyle bir bina yapılmış bunu sorguladık çok. Kendinde bir şey olması bile, kaygı duyuyorsun. (Katılımcı-68; Bayraklı) Devletin yapacağı yardım konusunda tereddütlüyüz. (Katılımcı-90; Bayraklı) Aile ve sevdiklerim deprem anında ilk aklıma gelen insanlardı. Ya anneme ya yeğenlerime bir şey olsa diye düşündüm. (Katılımcı-170; Bayraklı) Panik ve endişe. (Katılımcı-191; Bayraklı) Korku endişe. (Katılımcı-215; Bayraklı) Çok üzüldük. Panik olduk. (Katılımcı-250; Buca) Panik, korku, tedbirsizlik. (Katılımcı-267; Buca) Korku ve endişem var. (Katılımcı-122; Bornova) Psikolojik etki altında kaldım. (Katılımcı-126; Bornova) Psikolojim bozuldu. (Katılımcı-138; Bornova) Korku, stres, tedirginlik, ailem konusunda endişelendim. (Katılımcı-307; Diğer İlçe) Çok kötü duygulandım. Birine bir şey olma kaygısı, telefon hatlarının kötü olması bizi daha kötü yaptı. (Katılımcı-308; Diğer İlçe) Psikolojik olarak etkilendim. (Katılımcı-321; Diğer İlçe) Hayatımız belirsizleşti. (Katılımcı-327)</p>
Duygu Durumu\Empati	<p>Ben ve ailem de sıkıntı henüz yok lakin çevremde zarar gören, vefat eden insanların hüznünü yaşıyorum. (Katılımcı- 271; Bornova) Kimsenin bu durum yaşamasını istemem. (Katılımcı-285; Bornova)</p>
Duygu Durumu\Kurtulmak	<p>İlk gün çok ağladım. Bugün artık eve gitmek istiyorum. Biz ayakkabısız dururuz ama çocuklar çok önemli (Katılımcı-236; Buca) Çok kötü bir tecrübeydi. Bir an önce her şeyin bitmesini istedim. (Katılımcı-113; Buca) Hiçbir şey düşünmüyorum. Tek düşüncem evime nasıl geçeceğim. (Katılımcı-; Buca)</p>
Duygu Durumu\Kadercilik	<p>Allaha emanet yaşıyoruz. (Katılımcı-142; Bornova) Ben anca ölümü düşünürüm. Allah ömür verdiyse yaşarız. Kader diye bir şey vardır. Vadesini dolduran gider. (Katılımcı- 276; Bornova) Allah herkesin yardımcı olsun. (Katılımcı-290; Bornova) Deprem Allahtan gelir. Bizler dikkat edeceğiz. İsraf olmaya başladı daha zor durumda olanlara gitsin. (Katılımcı-109; Buca) Sığıyoruz resmen Allah herkesten yardımcı olsun. (Katılımcı-28; Bayraklı) Korkup, dua ediyoruz. (Katılımcı-123; Bornova)</p>
Duygu Durumu\Üzüntü	<p>Hayır, yani sadece yani üzüntü. (Katılımcı-152; Bornova) Kaygılarımız var. İnsanlar yardım ediyor ama asıl sorun sonra başlıyor. İşsizim kalacak yerimiz, paramız yok. Fırsatçılar çok. Herkesin elini taşın altına koyması gerekiyor. Herkes çıkarını gözetiyor. Büyük yaralar aldık. Derin izler kalacak. Yine aynı sorunlarla yaşayacağımıza eminiz. Üzgünüz. (Katılımcı-153; Bornova) Çok üzgünüm psikolojim bozuldu. (Katılımcı-11; Bayraklı) Ölenler için çok üzgünüm. (Katılımcı-14; Bayraklı) Yakınlarım öldü onların acısını yaşıyorum. (Katılımcı-18; Bayraklı) Çok üzüldüm insanlar çok korktu (Katılımcı-39; Bayraklı) Yakın kaybından dolayı ağır üzüntü, panik. (Katılımcı-55; Bayraklı) Bütün hayallerim yıkıldı, evim yıkıldı. (Katılımcı-64; Bayraklı) Üzgünüm. Korku yok, hayat bir anda sosyolojik bir yıkım yarattı bize. (Katılımcı-81; Bayraklı) Yıkımdan duygusal olarak çok etkilendim. (Katılımcı-84; Bayraklı) Ölenlere Allah rahmet eylesin. İzmir belediyesi ve yardım edenlerden Allah razı oldun. (Katılımcı-176; Bayraklı) Az hasarlı evlere evinize dönün çağrısı yapılmasına üzüldük. Biz korktuk açıkçası evden. (Katılımcı-204; Bayraklı) Çok üzüldük. Panik olduk. (Katılımcı-250; Buca) Ağladım. Çok korktuk. Binaların üzerimize çökeceğini hissediyordum hep. Her zaman sallantı hissediyoruz. (Katılımcı-303; Diğer İlçe)</p>

Duygu Durumu Teması/Kategoriler	Katılımcı Kodları ve İfadeleri
Duygu Durumu\Korku	<p>Korkuyorum. (Katılımcı-286; Bornova) Şu an için çok korkuyorum, eve giremiyorum. (Katılımcı-289; Bornova) Çok korktuk. Kendimizi zor toparladık. Yıkımları gördükçe daha kötü oluyorum. (Katılımcı-291; Bornova) Korkuyorum. (Katılımcı-295; Bornova) Eşi hamile olduğu için psikolojik olarak çok etkilenmiş ve eve girmeye korkuyor. Evde çok hasar olmamasına rağmen eşi istemediği için eve giremiyorlar. (Katılımcı-296; Bornova) Çok korktuk. (Katılımcı-299; Bornova) Mutsuzum, korkuyorum. (Katılımcı-302; Bornova) Çok korktuk, çocukları için evinin yıkılacağını düşünmüş (Katılımcı-220; Buca) Tekrar deprem korkusu (Katılımcı-222; Buca) Ölümlerle burun buruna geldik çok korktuk. (Katılımcı-226; Buca) Korku hissettik, Kızılay'ın yardımlarının beğendik (Katılımcı-229; Buca) Korku ve endişe içindeyim. Şebekelerin ulaşamaması ile yurtdışındaki eşim ve akrabalarım ile konuşamadım. Daha fazla korktum. (Katılımcı-114; Buca) Korku yaşadım. (Katılımcı-218; Buca) Korku ve yine aynı olacak mı korkusu yaşıyoruz. (Katılımcı-241; Buca) Çok korktum (Katılımcı-242; Buca) Korku ve panik içindeyim. (Katılımcı-19; Bayraklı) Hala korkuyorum ve ne yapacağımı bilmiyorum. (Katılımcı-21; Bayraklı) Hala korkuyorum ve psikolojim yerinde değil. (Katılımcı-25; Bayraklı) Çok üzülüm insanlar çok korktu (Katılımcı-39; Bayraklı) Gelecek kaygısı, her çadıra eşit koşullar sağlanmıyor; elektrik gibi. Binaların hasar durumundaki belirsizlikler korkutuyor. (Katılımcı-45; Bayraklı) Baya korktum. Ben korkak değildim, korkar oldum. Zaten çok büyük acılar mevcut. (Katılımcı-49; Bayraklı) Eve giremiyoruz ve korkuyoruz. (Katılımcı-177; Bayraklı) Korkuyorum. (Katılımcı-181; Bayraklı) Çocuğum için korktum. Panik ve endişe. (Katılımcı-191; Bayraklı) Az hasarlı evlere evinize dönün çağrısı yapılmasına üzüldük. Biz korktuk açıkçası evden. (Katılımcı-204; Bayraklı) Korku endişe. (Katılımcı-215; Bayraklı) Psikolojik olarak çok zor bir şey. İnsan başına gelmeyince anlamıyor. Korkularımız tam, psikoloji alt üst. (Katılımcı-259; Buca) Korku hayatıma yayıldı. (Katılımcı-264; Buca) Panik, korku, tedbirsizlik. (Katılımcı-267; Buca) Aşırı korku hissettim. (Katılımcı-268; Buca) Korku ve endişem var. (Katılımcı-122; Bornova) Tekrar aynı şeyleri yaşamaktan korkuyoruz. (Katılımcı-129; Bornova) Eve girmeye korkuyorum. (Katılımcı-137; Bornova) Ağladım. Çok korktuk. Binaların üzerimize çökeceğini hissediyorum hep. Her zaman sallantı hissediyorum. (Katılımcı-303; Diğer İlçe) Çok korktum. Savaş gibiydi. (Katılımcı-306; Diğer İlçe) Korku, stres, tedirginlik, ailem konusunda endişelendim. (Katılımcı-307; Diğer İlçe) Eve girerken korkuyorum. Deprem psikolojik bir etkisi oldu. Toplama alanında fazla israf olması çok kötü. Her yönden güçlü bir dayanışma var. Bazı insanlar da çıkarıcı yaklaştı. Buradan eşya koparmak için gelmişler. (Katılımcı-309; Diğer İlçe) İrkildim ama evim sağlamdı diye rahatım. (Katılımcı-310; Diğer İlçe) Çok korktuk. (Katılımcı-314; Diğer İlçe) Çok korktum. Kalacak yerimiz yok. (Katılımcı-316; Diğer İlçe) Psikolojim bozuldu. Yüksek binalardan, evden, kapalı alanlardan korkuyorum. Görevlilerden memnun değilim. Gönüllü yardımları bize ulaştırılmadı. Küçük kızım bilgisayarını olmadığından ders yapamıyor. (Katılımcı-326; Diğer İlçe) Deprem hiç olmasın. İnsan korkuyor. Sürekli korku içindeyiz. (Katılımcı-332; Diğer İlçe)</p>
Duygu Durumu\Yılgınlık	<p>Maddi manevi çöktük. (Katılımcı-288; Bornova) Psikolojik olarak yıprandım. (Katılımcı-221; Buca) Ne yapacağımı hiç bilmiyorum. Burada virüs var, evde deprem. (Katılımcı-261; Buca)</p>
Duygu Durumu\Öfke	<p>Müteahhitlere çok kızgınım her malzemenen çalışıyorlar insanların canını önemsemiyorlar. (Katılımcı-10; Bayraklı) Allah yardımcımız olsun yardım etsinler de evimiz olsun kızımın evi yıkıldı. 3 oğlan gönderdim askere 6 sene hizmet ettiler karşılığı bu mu? (Katılımcı-26; Bayraklı)</p>

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Deprem gerçeği gerekli tedbirler alınmadığı takdirde toplumsal yaşamı derinden etkilerken, deprem araştırmalarında alana dönük paradigmalardan bir tanesi depreme ne kadar hazırlık yapıldığı ya da hazırlıklı olduğuna ilişkindir. Sosyal alanı dolaylı yönden etkileyebilen ancak bir o kadar da içerisinde barındırdığı belirsizlik nedeniyle gündelik hayat pratiklerinde gerçekliği hissedilen depremlerin etki düzeyi yaşandığı tarih aralığıyla sınırlı kalabilmektedir. Depremler, ülkelerin jeolojik gerçekliği dışında kamu tedbirleri ile bireysel hazırlık açısından önemli bir yer edinmektedir. Depreme dair alınması gereken tedbirlerin etkinliği yaşanan depremler ve sonuçlarıyla birlikte mikro ölçekte değerlendirilebilmektedir. Çünkü depremler geçmişte olan ve sonuçları görülebilen aynı zamanda gelecekte de yaşanma ihtimali bulunan bir doğa olayı olarak tarif edilmektedir. Dolayısıyla geçmiş dönemde yaşanan depremin sonuçlarının değerlendirilerek depremzedelerin yaşamış olduğu tecrübelerin aktarımı gelecek dönemler için bir projeksiyon niteliği taşıyarak alana dönük yapılması planlanan çalışmalar için önemli bir veri kaynağı teşkil edebilmektedir.

Bu çalışma İzmir'de can ve mal kaybına sebebiyet veren 30 Ekim 2020 tarihinde gerçekleşen depremin hemen sonrası çadır kentlerde yaşayan depremzedelerin görüşleri üzerinden hazırlanmıştır. Araştırmanın temel hedeflerinden biri toplumsal dayanışma pratiklerini anlamak olmuş, bu çerçevede depremin hemen sonrası özellikle toplanma alanlarında kurulan çadır kentlerde kalan depremzedelerin anlatılarına başvurulmuştur. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışma üzerine sistematığı kurgulanan çalışmada 336 depremzedeyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda yapılan analizlerde değerlendirme, öneri, eleştiri ve duygu durumu temalarına ulaşılmıştır. Depremzedelerin depremin insan yaşamı için önemli bir tecrübe olduğunu ifade etmeleri çalışma öncesi araştırma sorusunun derinlemesine çözümün yapılmasında katkı sağlamıştır.

Ayrıca deprem sonrasında AFAD'ın koordinasyonunda toplanma alanları ve parklarda çadır kentler kurulmuş, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve alt belediyeler de bu girişimlerde aktif olarak yer almışlardır. Ayrıca İzmir dışındaki belediyeler de (İstanbul, Ankara, Ordu, İzmit, Aydın gibi) bir dayanışma örneği sergilemişlerdir. Bu saha araştırması sürecinde birçok dernek, vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarının (okul öncesi özel eğitim kurumlarının dernekleri, futbol kulüplerinin dernekleri, Lions Kulüpleri ve Diyanet Vakfı gibi) depremzedelere yardım etmek ve dayanışma içerisinde oldukları gözlemlenmiştir. Yine gönüllü yurttaşların aynı yardımlarla depremzedeler destek verdiği, özel işletmelerin de yardım desteğinde buldukları ve de gönüllü üniversite öğrencilerinin de çadır kentlerde insanlarla dayanışma içerisinde olduklarını belirtmek gerekir. Dolayısıyla depremzedelerin temel ihtiyaçlarının arama ve kurtarma çalışmalarının devam ettiği bir süreçte sağlanma zorunluluğu toplumsal dayanışma kavramının önemini daha da ön plana çıkarmıştır. Bir diğer deyişle kamu kurumları ve sivil toplum kurumlarının girişimlerinin, depremin toplumsal ve psikolojik etkilerinin halen devam ettiği bir ortamda yoğunlaşması, toplumsal dayanışma olgusunun depremzedelerin değerlendirmeleri üzerinden tahlilini zorunlu kılmıştır.

Araştırma kapsamında görüşmeler sonucu ulaşılan temalar incelendiğinde; depremzedelerin deprem sonrasındaki görüşlerini duygu durumları üzerinden ifade ettikleri ve aktarımlarına duygu içerikli söylemlerin yansıdığı görülürken özellikle ifadelerinde korku, endişe ve üzüntü duygularına yer verildiği tespit edilmiştir. Deprem sonrası bir yandan depremin yaraları sarılırken normal hayata ilişkin beklentiler ifade edilerek depremlere hazırlık noktasında değerlendirmeler sıralanmıştır. Bireysel ve kurumsal düzeyde alınması gereken tedbirlerin zaruri olduğu ifade edilirken binalarda fiziki iyileştirmeler ve depreme hazırlık sürecinde toplumsal bilgi düzeyinin devamlılığı üzerinde durulmuştur. Ayrıca toplumsal dayanışma pratikleri öne çıkarken pek çok depremzedenin deprem sonrası dayanışma ve yardımlaşmayı ifadelerinde aktardıkları anlaşılmıştır.

İzmir depreminin etkileri bağlamında araştırmada yer alan katılımcıların görüşleri öneriler dahilinde deprem öncesi, deprem esnası ve deprem sonrası olmak üzere üç ayrı başlık altında şekillenmiştir. Bu noktada depremzedelerin görüşleri dâhilinde elde edilen bulgular sıralandığında çözüme dönük üretilen veriler aşağıda paylaşılmıştır.

Deprem Öncesi;

- Binaların fiziki özelliklerine dair mülkiyet edinme ya da kiralama süreçlerinde bilgi edinme gerekliliği, bu sürecin hukuki düzenlemelerle birlikte fiili açıdan yürürlüğünün sağlanması, uygulamaların olağan ve rutin bir hale gelmesi,

- Binaların denetimine ilişkin süreçte yer alan aktörlerin hesap verebilirliği ve sürece dair hak sahibi olan kimselere bilgilendirme zorunluluğunun süreçte yer alan aktörler tarafından benimsenmesi,
- Deprem yaşanması durumunda kapalı ortamda yakalananların hazırlık süreçlerine dair bilgilerin uygulamalı olarak artırılması ve deprem çantasının gereksinimi ve eksikliklerin giderilmesi noktasında bilinçlendirilmesi,
- Eski yapı binaların yerine jeolojik yapıya uygun yeni binaların inşa edilmesi ve dönüşüm çalışmalarının genişletilmesi,

Deprem Esnasında;

- Bulunduğu ortamı kısa sürede değerlendirerek güvenilir alan bulmaya dönük deneyimlerin artırılması,
- Duygu durumu açısından korku, panik ve endişeye mümkün olduğunca kapılmadan içerisinde bulunduğu durumu kontrol edebilecek düzeyde bilişsel özelliklerinin geliştirilmesi,

Deprem Sonrasında;

- Deprem etkileri dâhilinde kurumsal fonksiyonlarının karşılığı olarak görev alan kurumların, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin sorumluluklarına ilişkin eylem planlarına göre hazırlık yapılması,
- Bilgi edinme süreçlerinin etkin ve hızlı bir şekilde iletişim araçları üzerinden yapılandırılarak olabildiğince kamu diplomasisine özen gösterilmesi,
- Depremzedelerin aktarımları dikkate alındığında özellikle çadır kentlerde yapılan destek ve yardımlara ilaveten uygulamada yapıldığı anlaşılan ve deprem sonrası korku ve endişenin giderilmesine katkı sağlayabilecek psiko-sosyal destek süreçlerinin depremin sonrasında da genişletilmesinin önemli olduğu tespit edilmiştir.

İzmir'in tarihindeki en yıkıcı depremin sonrasında devlet-yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının toplumsal dayanışma pratikleri ve destekleri öne çıkmıştır. Nitekim depremzedelerin %78,2'si, kurumlarca verilen destekleri iyi ve çok iyi olarak belirtmiştir. İzmir depremi sonrasında kurum/kuruluşlar ve gönüllü halkın sergilediği dayanışma pratiklerinin, olası depremlere hazırlanma noktasında da öne çıkartılması oldukça önem arz etmektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: İzmir Valiliği (İl Sosyal Etüt ve Proje Müdürlüğü), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyoloji Bölümü akademisyenleri ile lisans ve lisansüstü öğrencilerine katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Açıkalm, O. (2017). *Deprem ve toplum: Bilgiyle ilişkilerimizi yeniden düşünmek ve kurmak*. Erişim adresi: <http://www.tdmd.org.tr/TR/Genel/4UDMSK/pdf2017/4023.pdf>, (05.11.2020).
- Altun, F. (2016). Afetlerde psikososyal hizmetler: Marmara ve Van depremleri karşılaştırmalı analizi. *Çekmece İzü Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8-9), 183-197.
- Barbalet, J. (2020). Dayanışma (solidarity). A. Beyaz (Çev.), B. Turner (Ed.), *Sosyoloji sözlüğü* içinde (180-181), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı. (2009). *Kentleşme şurası: Afetlere hazırlık ve kentsel risk yönetimi komisyonu raporu* (No. 4). Ankara: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı.
- Cogito. (1999). Açıkoturum: Toplum, sivil toplum örgütlerini, hoşuna giden bir filmi seyrederek gibi seyretti. *Cogito Dergisi Deprem Özel Sayısı*, 20, 251-283.
- Cumhuriyet. (2020, 4 Kasım). *İzmir'de örnek dayanışma*. Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/izmirde-ornek-dayanisma-1788430>, (04.11.2020).
- Çoban, M., Sözbilir, M. ve Göktepe, Y. (2017). Deprem deneyimini yaşamış kişilerin deprem öncesi hazırlık algılarının belirlenmesi: Bir durum çalışması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 113-134.

- Deniz, O., Yıldız, M.Z., Parin, S. ve Erdoğan, R. (2017). Deprem ve göç: 2011 Van depremi örneği. *Social Sciences Studies Journal*, 3(7), 1426-1444.
- Drury, J., Brown, R., González, R. ve Miranda, D. (2016). Emergent social identity and observing social support predict social support provided by survivors in a disaster: Solidarity in the 2010 Chile earthquake. *European Journal of Social Psychology*, 46(2), 209-223.
- Durkehim, E. (2006). *İşbölümü*. Ö. Ozankaya (Çev.), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ege Telgraf. (2020). Erişim adresi: https://www.egetelgraf.com/kose_yazilari/izmirin-deprem-hazirligi-22-senede-ancak-bir-arpa-boyu-yol-aldi/ (08.12.2020).
- Ergünay, O. (2008). *Afet yönetiminde kurumsal yapılanma ve mevzuat nedir? Nasıl olmalıdır?*. <http://deprem.gazi.edu.tr/posts/download?id=43381>, (05.11.2020).
- Hürriyet. (2020, 5 Kasım). *Yok böyle dayanışma*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yok-boyle-dayanisma-41651106>, (05.11.2020).
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB). (2014). *Afet odaklı sosyal hasar görülebilirlik analizine ilişkin veri toplama amaçlı anket işi: sonuç raporu*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi. (2001). *İzmir yerel gündem 21 İzmir'de deprem riski*, İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını.
- Jalali, R. (2002). Civil society and the state: Turkey after the earthquake. *Disasters*, 26(2), 120-139.
- Kasapoğlu, A. ve Ecevit, M. (2001). *Deprem in sosyolojik araştırması*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Kasapoğlu, A. ve Ecevit, M. (2003). Impact of the 1999 East Marmara earthquake in Turkey. *Population and Environment*, 24(4), 339-358.
- Koçak, H. (2004). *Bir doğal afet olarak depreme hazırlıklı olma bilinci ve katılım: ABD-Japonya-ve Türkiye (Afyon İli Örneği)*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koçak, H. (2010). Doğal yıkım olaylarının zararlarının azaltılmasında yerel halkın ve yöneticilerin duyarlılığının önemi: Şili ve Haiti örnekleri. *Mülkiye Dergisi*, 34(268), 353-363.
- Kolukırcık, S. ve Tuna, M. (2009). Türk medyasında deprem algısı: Marmara depremi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 286-298.
- Marshall G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. O. Akınhay (Çev.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Marshall, T.H. (2006). Yurttaşlık ve toplumsal sınıflar. A. Kaya (Çev.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Milliyet. (2020, 5 Kasım). *En güzel dayanışma! 'İzmir'e borcum var'*. Erişim adresi: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/en-guzel-dayanisma-izmire-borcum-var-6347176>, (05.11.2020).
- Rahill, G.J., Ganapati, N.E., Clérismé, J.C., ve Mukherji, A. (2014). Shelter recovery in urban Haiti after the earthquake: The dual role of social capital. *Disasters*, 38(1), 73-93.
- Saylan, T. (1999). *Cumhuriyetin bireyi olmak*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Simmel, G. (1996). Metropol ve zihinsel yaşam. Z. Aygen (Çev.), *Cogito: kent ve kültürü* içinde (37-54), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şahinsoy, K. (2017). Kriz yönetimi açısından geleneksel ve sosyal medya. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9(4), 1-19.
- Toksöz, F. (1983). Dernekler. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* içinde (366-378), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tuna, K. Çabuk Kaya, N., Parin, S. ve Tanhan, F. (2012). *Van depremi sosyo-ekonomik ve psikolojik durum tespiti araştırması*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı. (2000). 17 Ağustos depreminden STK'lar olarak neler öğrendik sempozyumu, 12-13 Kasım 1999. Z. A. Kızılbayrak (Ed.), *Sivil toplum kuruluşları ve yasalar-etik-deprem içinde* (275-376), İstanbul: Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

UNICEF ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015) *Van-Erciş depremleri sonrası yürütülen psikososyal destek programları değerlendirme raporu*, Ankara.

Varol, N. ve Kırıkkaya, E.B. (2017). Afetler karşısında toplum dirençliliği. *Dirençlilik Dergisi* 1(1), 1-9.